હું ગુર્જર ભારતવાસી
ઝંખન્નો પલ પલ, સહુજન મંગલ, મન મારું ઉલ્લાસી
હું ગુર્જર ભારતવાસી.

અર્બુદ - અરબસમુદ્ર વચાળે
ધરતીના આ આઉ દુધાળે
આવી વળગી હર્ષ-ઉછાળે
ઉત્તર પશ્ચિમ દક્ષિણ પૂર્વથી, વિધ વિધ પ્રજા સુહાસી
હું ગુર્જર ભારતવાસી.

ધન્ય ધરા આ, કૃષ્ણ વસ્યા જ્યાં,
વિપદ દીઠી ક્યહીં, ત્વરિત ધસ્યા ત્યાં,
ગીતામૃત પી ગાંધી હસ્યાં હ્યાં.
ગાંધી-કૃષ્ણની કરુણાકરણી, રહો જ ચિત્ત ઉપાસી
હું ગુર્જર ભારતવાસી.

અશોક-ધર્મલિપિ ઉપર મુજ અંકિત,
ઈસાઈ પારસિક મુસ્લિમ જિન-હિત
મંત્ર મધુર ગુંજે અંવિશંકિત :
'સર્વ ધર્મ સમ, સર્વ ધર્મ મમ.' - ઉર એ રહો પ્રકાશી
હું ગુર્જર ભારતવાસી.

ગિરિચટ્ટાન સમાણી છાતી
જલધિતરંગ નાથે મદમાતી,
રમે વિદેશે સાહસ-રાતી
સદાજાગરૂક, જગતનાગરિક, સાગરતીર્થનિવાસી
હું ગુર્જર ભારતવાસી.

- ઉમાશંકર જોશી

નિર્માણ

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે

ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર-૧૭, ગાંધીનગર.

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર

ગુજરાતી

ધોરણ 8

સ્વઅધ્યયનપોથી

(લર્નિંગ લૉસ - બ્રિજકોર્સ)

વિદ્યાર્થીનું નામ : ____________________

શાળાનું નામ : ____________________

ઓનલાઈન શિક્ષણ મેળવવા માટેના માધ્યમ

સમગ્ર શિક્ષા વેબસાઈટ : **ssagujarat.org/StudyFromHome.html**

ગુજરાત સરકાર દ્વારા બાઈસેગ-વંદે ગુજરાતની વિવિધ ધોરણવાર ૧૬ ચેનલ વડે શૈક્ષણિક કાર્યક્રમનું પ્રસારણ

BISAG-N **www.vande.gujarat.gov.in** VANDE GUJARAT

બાઈસેગ પ્રસારણ જોવા માટે DTH ડિશ લગાવવાથી દૂરદર્શન કેન્દ્ર તેમજ બાઈસેગની તમામ ચેનલો ફ્રીમાં જોઈ શકાય છે. DTH ડિશ નજીવા ખર્ચે લગાવી શકાય છે.

DIKSHA — https://diksha.gov.in/

YouTube — Gujarat e-Class Samagra Shiksha

Gujarat E Class

ગુજરાતી

ધોરણ 8

સ્વઅધ્યયનપોથી

(લર્નિંગ લૉસ - બ્રિજકોર્સ)

પ્રતિજ્ઞાપત્ર

ભારત મારો દેશ છે.
બધાં ભારતીયો મારા ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે
આદર રાખીશ અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અર્પું છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

નિર્માણ

શિક્ષણનો અધિકાર
સમગ્ર શિક્ષા
સૌ ભણે, સૌ આગળ વધે

ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
સમગ્ર શિક્ષા,
સેક્ટર - ૧૭, ગાંધીનગર.

ગુજરાત શૈક્ષણિક
સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર.

મુદ્રણ

ગુજરાત રાજ્ય શાળા
પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
ગાંધીનગર.

માર્ગદર્શન

શ્રીમતી જયશ્રી દેવાંગન (IAS)
(એએસપીડી, સમગ્ર શિક્ષા)

શ્રી પ્રકાશ ત્રિવેદી
(સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા)

શ્રી વી. આર. ગોસાઈ
(સચિવ, GCERT)

ડૉ. અશોકભાઈ એન. ચૌધરી
(રીડર, GCERT)

નિર્માણ-સંયોજન

ડૉ. અખિલ ડી. ઠાકર

શ્રી નરેન્દ્ર એન. રાવલ

ડૉ. ભાર્ગવ ઠક્કર

કન્વીનર

શ્રી રશ્મિકાબહેન એસ. મોદી

સહ-કન્વીનર

શ્રી જૈનીબેન ભોજક

સંપાદન-સંકલન

શ્રી અનિલભાઈ ઉપાધ્યાય

શ્રી સુચિતકુમાર પ્રજાપતિ

શ્રી ધર્મેશ રામાનુજ

લેખન

શ્રી કલ્પેશ પટેલ

શ્રી શંકરભાઈ ચૌધરી

શ્રી ભગવાનભાઈ દૂધરેજિયા

શ્રી રમેશભાઈ ધોળકિયા

શ્રી મિનેશ વાળંદ

શ્રી મનીષભાઈ સુથાર

સમીક્ષા

ડૉ. લીનાબહેન ઉપાધ્યાય

શ્રી ભીખુભાઈ વેગડા

શ્રી નીલમ ડાભી

મુદ્રણ-આયોજન

શ્રી મનીષ એચ. બધેકા
(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

વિદ્યાર્થીમિત્રો, શાળા શરૂ થયા બાદ આપની શાળાના વર્ગમાં જે તે વિષયનું શૈક્ષણિક કાર્ય શરૂ થઈ ગયું હશે. પાછલાં વર્ષોમાં શાળામાં કેટલાક મહિનાઓ સુધી શૈક્ષણિક કાર્ય બંધ રહેલું અને તેના પરિણામે વર્ગમાં અભ્યાસ માટેના દિવસો પણ બહુ ઓછા મળેલા. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખી નવા વર્ષે અગાઉના ધોરણ અને અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશ પામીએ તે પહેલાં આ સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે ગત વર્ષોની શીખેલી બાબતો મહાવરા તરીકે અહીં મૂકવામાં આવી છે. અહીં ગુજરાતી વિષયમાં અગાઉનાં ધોરણમાં શીખેલી ભાષાની અગત્યની બાબતોને ધ્યાને લઈ તેની પ્રવૃત્તિઓ આપવામાં આવી છે.

ભાષા એ બોલવા સાથે લખવા-વાંચવા અને અભિવ્યક્તિના માધ્યમ તરીકે ઉપયોગી છે. ભાષામાં મૂળાક્ષરથી લઈને શબ્દો, વાક્યોને ક્રમમાં લખવા-વાંચવા સુધીની પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે. અહીં ગત વર્ષને ધ્યાને લઈ ભાષાશિક્ષણમાં થયેલ 'લર્નિંગ લૉસ' ને પહોંચી વળવા માટે નિર્માણ થયેલ વાંચન-લેખન સામગ્રી અંતર્ગત ગુજરાતી વિષયમાં અર્થગ્રહણ, સ્વતંત્રલેખન, તાર્કિક ચિંતન, સર્જનાત્મક લેખન અને વ્યાવહારિક વ્યાકરણ આધારિત પ્રવૃત્તિઓ મૂકી છે.

ધોરણ 8ના વિદ્યાર્થી તરીકે તમારામાં ભાષાનો વિકાસ અને સર્જન થાય તે માટેનો પ્રયાસ થાય તેવી પ્રવૃત્તિઓ પસંદ કરવામાં આવી છે. અહીં પ્રવૃત્તિ કરવા માટે ફકરામાં ખૂટતા શબ્દોનું લેખન, અર્થગ્રહણ આધારિત પ્રશ્નો, યોગ્ય શબ્દ વડે ખાલી જગ્યા પૂર્તિ, શબ્દનિર્માણ, શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ, શબ્દ સાથે જોડાઈને લખાતા પ્રત્યયો, કાવ્ય રસાસ્વાદ, ટિકિટ, ટ્રાફિક સિગ્નલ, જાહેરાત, બૅનર, બૉર્ડ, સમયપત્રક આધારિત પ્રશ્નોત્તરી, ચિત્ર આધારિત પ્રશ્નોત્તરી, સ્વતંત્રલેખન, વ્યાવહારિક વ્યાકરણ અંતર્ગત સમાનાર્થી - વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો, શબ્દ આધારિત વાક્યરચના, મનોશારીરિક પ્રવૃત્તિઓ જેવી પ્રયુક્તિઓનો આધાર લેવાયો છે.

જેમ કે, અહીં આપેલી ટિકિટ પરથી માહિતીની વિગતો તારવવાની પ્રવૃત્તિ દ્વારા તમને સમજણપૂર્વકનું અર્થગ્રહણ ચકાસવાનો મહાવરો મળશે. ઉપરાંત નવા શબ્દો ઉપયોગમાં લઈને તમારી ભાષામાં નવું સર્જન થાય તેવી સંભાવના રહેલી છે. એટલે કે અહીં આપેલી મહાવરાની દરેક બાબતમાંથી તમારી ભાષાનો વિકાસ થતો રહે તેવી સંભાવના ધ્યાને રાખી છે.

અહીં ભાષામાં આપેલી પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રશ્નોત્તરી, શબ્દો પરથી વાક્યલેખન, ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દની પૂર્તિ, વાતચીત, ચિત્રવર્ણન, ચિત્ર પરથી લેખન, શબ્દસર્જન જેવી ભાષાસજ્જતા, યોગ્ય વિકલ્પ પસંદગી, ઉદાહરણ મુજબ વાક્યરચના, કોષ્ટક પરથી શબ્દલેખન, શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ, સમાનાર્થી-વિરુદ્ધાર્થી શબ્દલેખન, શબ્દો પરથી નવા શબ્દોનું સર્જન જેવી બાબતો આગળના ધોરણમાં વધુ શીખવા માટે સહાયક બનશે તેમ માનીને આપી છે.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, શક્ય છે કે તમને ભાષાની પ્રવૃત્તિઓ માત્ર વાંચન-લેખન માટે જ ઉપયોગી જણાય, પરંતુ તમારાં રોજિંદા જીવનમાં પણ ભાષા સારી રીતે બોલવા, વાંચવા, અર્થગ્રહણ તેમજ વ્યાવહારિક ઉપયોગ માટેનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

શ્રદ્ધા છે કે ભાષા માટેના મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ ભાષાશિક્ષણને બળવત્તર કરશે.

ડૉ. પી. એ. જલુ	**ડૉ. રતનકંવર એચ. ગઢવીચારણ (IAS)**
નિયામક,	સ્ટેટ પ્રૉજેક્ટ ડાયરેક્ટર,
જીસીઈઆરટી,	સમગ્ર શિક્ષા,
ગાંધીનગર	ગાંધીનગર

શિક્ષક-વાલી જોગ સંદેશ

ગત વર્ષોમાં શાળામાં-વર્ગખંડમાં જે તે વિષયનું શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરવામાં વિદ્યાર્થીઓએ મુશ્કેલી અનુભવી હશે. જો કે શિક્ષણ વિભાગ દ્વારા 'શાળા બંધ છે, પણ શિક્ષણ નહિ' તે ધ્યેયને મંત્રસ્વરૂપે અનુસરી વર્ચ્યુઅલ માધ્યમથી શિક્ષણ આપવાનું અદ્વિતીય કાર્ય ચાલુ જ રહ્યું હતું. આ સિદ્ધિને કારણે આજે આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓને આગળના ધોરણમાં મોકલવા માટે સક્ષમ થઈ શક્યા છીએ.

અહીં આપણે આપણા વિદ્યાર્થીઓને ગત વર્ષે શિક્ષણ અંતરાય દરમ્યાન ઊભી થયેલી અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લૉસ)ને ધ્યાને લઈ તેના નવા વર્ષના પ્રારંભે કેટલીક મહાવરાની બાબતો આપીને તેને આગળના ધોરણના અભ્યાસ માટે સજ્જ કરવાનો પ્રયાસ કરવા તરફ જઈ રહ્યા છીએ. સામાન્ય રીતે લર્નિંગ લૉસ એટલે અધ્યયનની એવી ખોટ / કચાશ કે જેમાં શીખેલું ભૂલી જવું, ઓછું શીખવાનું કે શીખેલું બરાબર યાદ ન રહેવું. આવું થવાનું કારણ પણ સાહજિક છે, આ કોઈ એવી ખોટ નથી કે જે પૂરી ન શકાય. લર્નિંગ લૉસની પૂર્તતા કરવા માટે વધુ મહાવરો અને શીખેલી સંકલ્પનાઓ પુનઃ યાદ કરાવવાનો પ્રયાસ કરવો પડે, જે અહીં આપણે કરવાના છીએ.

અહીં લર્નિંગ લૉસની પૂર્તિ માટે આપેલા મહાવરામાં મુખ્ય ત્રણ બાબતોની કાળજી લેવાઈ છે. **પ્રથમ** વિદ્યાર્થીઓને અગાઉના ધોરણના વિષયને અનુરૂપ વિષયવસ્તુનો પુનઃ પરિચય થાય તેવી બાબતો અપાઈ છે. **બીજું**, અપાયેલા દરેક મહાવરા માટે એવી બાબતોનો આધાર લેવાયો છે જેની સંકલ્પનાઓ ધોરણ 6 થી 8 માટે પાયારૂપ હોય. આ બાબતો અગાઉના ધોરણના વિષયવસ્તુની સંકલ્પનાને વધુ દૃઢ બનાવી તેને શીખવા માટે સરળતા રહે તેવું વાતાવરણ નિર્માણ કરશે. **ત્રીજું**, અભ્યાસક્રમનો પ્રારંભ થાય તે પહેલાં વિદ્યાર્થીઓના પ્રવર્તમાન શૈક્ષણિક સ્તરનું સાર્વત્રિક મૂલ્યાંકન પણ થઈ શકે. આવું કરવાથી વર્ગ કે વિષયશિક્ષક વિદ્યાર્થીઓનું સ્તર માપીને નવી બાબત શીખવવાની શરૂઆત કરે તે પહેલાં તેને કયા પ્રકારનું આયોજન કરવું ? કેવી પદ્ધતિનો સહારો લેવો? કઈ કઈ પ્રયુક્તિઓને આયોજનમાં સમાવિષ્ટ કરવી તેનો ખ્યાલ આવે. આનાથી અગાઉના વર્ષની અધ્યયન ખોટ (લર્નિંગ લૉસ)ની અસર હાલના ધોરણમાં ન પડે.

શિક્ષણ અવિરત ચાલતી પ્રક્રિયા છે, તે માત્ર વર્ગખંડ, સમયપત્રક કે વિષયમાં જ બંધાયેલું રહેતું નથી. રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ 2020 અનુસાર શિક્ષણનાં અધ્યયન બિંદુઓને શીખવવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, પ્રવૃત્તિ, અવલોકન, પ્રૉજેક્ટ, સર્વે જેવી વિવિધ પ્રયુક્તિઓનો સહારો લેવાનો છે. અહીં નિર્માણ થયેલી મહાવરાની વિવિધ સામગ્રીમાં આ બધી જ બાબતોને કાળજીપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવાયેલી છે. આ સામગ્રીના મહાવરા માટે નીચે મુજબની કેટલીક બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીશું તો આપણા વિદ્યાર્થીઓ અપેક્ષિત શૈક્ષણિક ક્ષમતા કેળવી શકશે અને નવા શૈક્ષણિક વર્ષના અભ્યાસક્રમને સારી રીતે સમજીને શીખવાનું શરૂ કરી શકશે.

- મહાવરા માટે આપેલી દરેક બાબતમાં પ્રવૃત્તિઓ પણ સમાવિષ્ટ હોવાથી પ્રવૃત્તિ માટે પૂરતો સમય આપવો.
- મહાવરાની પ્રવૃત્તિઓમાં લખવા-વાંચવા સાથે જૂથ અને સમૂહમાં પ્રવૃત્તિઓ પ્રૉજેક્ટ કાર્ય જેવી વિવિધ બાબતોનો સમાવેશ કરેલો હોઈ તેને પણ શીખવાનો અગત્યનો ભાગ માનીને તે કરવા માટે પૂરતો સમય અને સ્વતંત્રતા આપવી.
- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ દરમ્યાન વિદ્યાર્થીને તેનાં મિત્ર, કુટુંબીજનો અને અન્ય લોકોની જરૂર પડે તેવું આયોજન હોવાથી તેને પ્રવૃત્તિ માટે અન્ય સાથે કામ કરવાની છૂટ આપવી.
- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ શાળા અને ઘર બંને જગ્યાએ એક સાથે ચાલે તે માટેનું આયોજન વિદ્યાર્થીઓને સતત જણાવતા રહીને તેમને આગળના અભ્યાસ માટે પણ જોડવાના છે તેનો ખ્યાલ રાખવો.

- મહાવરાની આ પ્રવૃત્તિઓ અભ્યાસક્રમ સાથે સંકળાયેલી હોવાથી તેને માત્ર મનોરંજન સ્વરૂપે ન માની લેતાં વિદ્યાર્થીઓ ગંભીરતાથી તે કરે અને તેમાંથી શીખે તેવું આયોજન કરવું.
- મહાવરાની આ સંપૂર્ણ પ્રક્રિયા લર્નિંગ લૉસને પહોંચી વળવા માટેની હોવાથી વર્ગનો દરેક વિદ્યાર્થી દરેક અધ્યયન નિષ્પત્તિની પ્રવૃત્તિમાં સમાન સ્તરે પહોંચે તે માટે પ્રયાસ કરવો.
- લર્નિંગ લૉસ એ અધ્યયન કચાશ(ખોટ) પૂરી કરવાનો પ્રયાસ હોવાથી શિક્ષક સાથે વાલી, શિક્ષિત મોટા ભાઈ-બહેન અને ઉપલા ધોરણના મિત્રો પણ વિદ્યાર્થીને મદદ કરે તે ઇચ્છનીય છે.
- સ્વઅધ્યયનપોથી સાથે આપેલી મહાવરાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ વર્ષની શરૂઆતમાં કરવાથી ધોરણ 6 થી 8ના અભ્યાસક્રમની સંકલ્પનાઓ સમજવી સરળ બની રહે તેવો પ્રયાસ કરવા માટે વર્ગમાં બને તેટલો વધુ સમય મહાવરા માટે આપવાનું આયોજન કરવું.
- મહાવરામાં અગાઉના ધોરણની એવી બાબતોનો સમાવેશ કરાયો છે, જેનાથી ધોરણ 6 થી 8ના વિષયવસ્તુની સંકલ્પના સમજવાનું સરળ બને છે, તેને ધ્યાને લઈ પ્રવૃત્તિઓ કરાવતા સમયે તે પૂરેપૂરી રીતે શીખી જાય તેની કાળજી લેવાય તે જોવું.
- 'ચાલો, યાદ કરીએ'માં આપેલી પ્રવૃત્તિઓનું લેખન અલગ નોટબુકમાં કરવાનું હોવાથી વિદ્યાર્થીઓએ લખેલી પ્રવૃત્તિઓની સમયસર ચકાસણી કરી તેની સારી અને સુધારાત્મક બાબતોનું વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપવું ઇચ્છનીય છે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓ વિદ્યાર્થીની સમજ અને સંકલ્પનાના વિકાસ માટે હોવાથી વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ LO આધારિત એક-બે પ્રવૃત્તિઓ બાદ તેને સમજી શકયા છે તેવું જણાય તો તે પૈકીની અન્ય પ્રવૃત્તિઓ ગૃહકાર્યમાં આપી શકાય, જેથી વર્ગમાં અન્ય LO આધારિત પ્રવૃત્તિઓ કરવામાં પૂરતો સમય મળી શકે.
- આપેલી પ્રવૃત્તિઓની સમજ માટે ચિત્રો, સાધન-સામગ્રી અને અન્ય સહાયક સંદર્ભનો આધાર લેવાયો છે તેને ધ્યાને લઇ તેવી પ્રવૃત્તિઓ માટે તે સંદર્ભિત સામગ્રીની સમજ મળી રહે તેવું આયોજન હાથ ધરવું.
- અહીં પસંદ થયેલી મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ધોરણ 6 થી 8ના અભ્યાસક્રમને વધુ બળવત્તર બનાવવાના હેતુસર આપેલી હોવાથી વર્ગના તમામ વિદ્યાર્થીઓ આ પ્રવૃત્તિઓની સંકલ્પના અને સમજ કેળવે તે માટે પ્રવૃત્તિ દરમ્યાન પૂરતું માર્ગદર્શન અને પરોક્ષ મૂલ્યાંકન કરતાં રહેવું.
- અહીં આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓ માત્ર જે તે LOમાં સમાવિષ્ટ સંકલ્પનાના મહાવરા માટે આપેલ છે. વર્ગમાં જરૂરી મહાવરા માટે આ પ્રકારની વધુ પ્રવૃત્તિઓનો વિકાસ કરી તેનો પણ મહાવરો કરાવી શકાય.
- ગણિત, વિજ્ઞાન અને ભાષાની પ્રવૃત્તિઓ તેના વિષયની નવી સંકલ્પનાઓ સરળ કરવા માટે હોવાથી તેનો પૂરતો મહાવરો થાય તે માટે વર્ગનું સમયપત્રક વિષયવાર ગોઠવી તે મુજબ કાર્ય થાય તે જોવું.

પ્રકાશ ત્રિવેદી
સચિવ, સમગ્ર શિક્ષા,
ગાંધીનગર

ચાલો યાદ કરીએ અંતર્ગત સમાવિષ્ટ અધ્યયન નિષ્પત્તિઓની યાદી

G601	વાર્તા, કાવ્યો, ચિત્ર, વર્ણન, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાંચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
G602	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં પ્રસંગો તથા સ્થળો વિષે વાતચીત સંવાદો સમજે છે અને રજૂઆત કરે છે.
G604	પ્રાદેશિક ગીતો અને કથાઓ સમજે તેમજ જાણે છે.
G607	સંકેતનાં બૉર્ડ, સમયપત્રક, ટ્રાફિક સિગ્નલ, નકશા, પ્રતીકો, ચિત્રો, સમાચારપત્રો, સામયિકો અને સંદર્ભ સાહિત્ય વગેરે વાંચી-સમજી શકે છે તથા વિગતો તારવી શકે છે.
G609	શિક્ષકની મદદથી શબ્દકોશ, બાળકોશ અને બાળ વિશ્વકોશનો ઉપયોગ કરી આશરે 3000 જેટલા શબ્દો સમજી અને તેનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.
G610	મુલાકાત વખતે આત્મવિશ્વાસપૂર્વક પોતાની વાત રજૂ કરી, પ્રશ્નોત્તરી કરી શકે છે.
G611	પાઠ્યપુસ્તક અને વાંચેલી, સાંભળેલી, જોયેલી સામગ્રીમાંથી માહિતી મેળવવા 'શા માટે?' 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછી કાર્યકારણ સંબંધો તારવી જવાબ આપે છે, ઉકેલ મેળવે છે.
G612	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.
G613	ટુચકાઓ, વાર્તાઓ, જીવનપ્રસંગો અને પોતાના અનુભવોની રજૂઆત કરે છે.
G701	વાર્તા, કાવ્યો, ચિત્ર, વર્ણન, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.
G702	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો, ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે રજૂઆત કરે છે.
G704	કિશોર સાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચીને સમજે છે, તેમજ કથાના સંવાદરૂપે રજૂ કરે છે.
G707	સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલ્વે-બસ સમયપત્રક, કોષ્ટક વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.
G709	આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.
G710	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો-સ્થળોની મુલાકાત લે છે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભ પોતાના અનુભવો, વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.
G711	પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબો લખે છે.
G712	જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા "શા માટે" "કેવી રીતે" જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.
G713	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા અને પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.

અનુક્રમણિકા

●	ચાલો યાદ કરીએ	1
1.	બજારમાં	21
2.	એક જ દે ચિનગારી	26
3.	જુમો ભિસ્તી	31
4.	તને ઓળખું છું, મા	37
5.	એક મુલાકાત	42
6.	ધૂળિયે મારગ	47
7.	દેશભક્ત શેઠ જગડુશા	50
8.	આજ આનન્દ	56
9.	દીકરાનો મારનાર	61
10.	અઢી આના	66
11.	વળાવી બા આવી	73
12.	નવા વર્ષના સંકલ્પો	77
13.	શરૂઆત કરીએ	82
14.	સાકરનો શોધનારો	86
15.	અખંડ ભારતના શિલ્પી	92
16.	સુદામો દીઠા શ્રીકૃષ્ણદેવ રે!	98
17.	સંસ્કારની શ્રીમંતાઈ	103
18.	દુહા - મુક્તક - હાઈકુ	107
19.	સાંઢ નાથ્યો	111
20.	બહેનનો પત્ર	117
21.	કમાડે ચીતર્યાં મેં	124
22.	કિસ્સા - ટુચકા	128

ચાલો યાદ કરીએ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G601 વાર્તા, કાવ્યો, ચિત્ર, વર્ણન, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

G701 વાર્તા, કાવ્યો, ચિત્ર, વર્ણન, નાટકો, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓ સાંભળી તથા મુખવાચન કરી તેને સમજે છે અને સર્જન કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે વાર્તાઓ વાંચતા અને સાંભળતા હશો. પાઠ્યપુસ્તકની કવિતાઓ વાંચતા અને ગાતા પણ હશો. અને હા, ચિત્રો જોવાની અને દોરવાની તો મજા જ કંઈ ઓર હોય છે, ખરું ને? તમે ચિત્ર પરથી વર્ણન પણ લખ્યું હશે. નાટકોના સંવાદો મિત્રો સાથે છટાથી વાંચવાનો આનંદ પણ લીધો હશે. પ્રાર્થનાસભામાં, કોઈ રાષ્ટ્રીય ઉત્સવોમાં નાટક કે તેનો અંશ ભજવ્યો હોય એમ પણ બને. જુદા જુદા કિસ્સાઓ-પ્રસંગો પણ સાંભળ્યા ને વાંચ્યા હશે. આ બધું તમે નિયમિતપણે વાંચ્યું હશે ને સમજ્યા પણ હશો! કેમ ખરું ને? ક્યારેક તો એવું પણ થયું હશે કે તમે સાથે મળીને શિક્ષકની મદદ લઈને નાટક કે સંવાદ બનાવીને ભજવ્યાં હશે, વાર્તા પણ બનાવી હશે, ચર્ચાઓ, કિસ્સાઓમાં ભાગ લઈ એના આધારે તમે જાતે પણ એના પ્રસંગો અને ચર્ચાઓને આગળ વધાર્યાં હશે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, આવું ઘણું ઘણું વાંચી સાંભળીને તમે સર્જન પણ કર્યું હશે. આ જ પ્રકારની પ્રવૃત્તિ અહીં કરવાની છે.

- **મહાવરો - 1**

1. **તમારે સાતમા ધોરણના એકમ 'ભીખુ'માં આવતા કિશોર ભીખુનું પાત્ર ભજવવાનું છે, તો તેના સંવાદો કેવા હશે તે તમારી નોટબુકમાં લખો.**
2. **તમે મેળામાં મિત્રો સાથે ગયા હશો એનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.**
3. **ધોરણ-7 ગુજરાતી એકમ - 1 મેળામાં આપેલા ચિત્રમાં ફુગ્ગાવાળા અને છોકરા વચ્ચે શી વાત થતી હશે એ તમારી નોટબુકમાં લખો.**
4. **ધોરણ-7ના પાઠ્યપુસ્તકમાંનો કયો પાઠ તમને સૌથી વધુ ગમ્યો? કેમ? લખો.**
5. **નીચે એક સંવાદ આપ્યો છે. તમે એને તમારી રીતે આગળ વધારીને મિત્ર સાથે મળીને અભિનય સાથે વાંચો.**

મહાદેવ - આજે તો આપણે જરા ઉતાવળ કરવી પડશે, ભાઈ!

સહપાઠી - હા, લ્યા ! આજે પરીક્ષા લેવા વિદ્યાધિકારીસાહેબ આવવાના છે ને!

મહાદેવ - એટલે જ ને! ચાલો, હડી કાઢો બધા!

(બધા દોડવાનો અભિનય કરે છે.)

સહપાઠી - 1 - મહાદેવ ! તારા ખેતરમાં તો જો! હરાઈ ગાય પેઠી છે!

____

____

6. નીચે એક અધૂરી વાર્તા આપી છે એને પૂર્ણ કરો.

બંસી ખેતરમાં જતો હતો. તે ધૂળિયા રસ્તે ચાલતો જતો હતો. તેને ખેતરે પહોંચવાની ઉતાવળ હતી. અચાનક વાડ પાસેની ઝાડીમાંથી અવાજ આવ્યો - ''એ છોકરા! મને બહાર કાઢ!'' બંસી પહેલાં તો ગભરાઈ જ ગયો. પણ પછી હિંમત એકઠી કરીને એણે ઝાડીમાં તપાસ્યું તો ત્યાં એક જૂનો મોબાઈલ પડ્યો હતો. એના પર ધૂળ વળી ગઈ હતી. એકાએક જ મોબાઈલ બોલ્યો - ''ભાઈ! મને મારા માલિકે અહીં ફેંકી દીધો છે... મારી પાસે એક એવું રહસ્ય છે કે જે જાણીને તું ચોંકી જઈશ!''

7. આપેલા ચિત્ર વિશે દસ વાક્યો લખો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G602 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં પ્રસંગો તથા સ્થળો વિષે વાતચીત અને સંવાદો સમજે છે તથા રજૂઆત કરે છે.

G702 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં વાતચીત, વક્તવ્યો, ચર્ચા સમજે અને યોગ્ય હાવભાવ સાથે રજૂઆત કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમારે પરિવાર સાથે બહાર જવાનું બનતું જ હશે. તમે શાળામાંથી પ્રવાસ-પર્યટનમાં પણ જતા હશો. શાળા કે ઘરેથી કોઈ વિશેષ સ્થળની મુલાકાતે પણ ગયા હશો ત્યારે તમે ઘણું ઘણું જોયું હશે. તમને એ બધું ખૂબ ગમ્યું પણ હશે! નવાઈ લાગે એવું પણ તમે જોયું હશે. તમે નવી જગ્યાએ ગયા હશો ત્યારે તમારે કોઈની સાથે માહિતી માટે પણ સંવાદ કરવાનો થાય. તમારી પાસે પણ કોઈક માહિતી માગે ત્યારે પણ તમારે સંવાદ કરવાનો થતો હશે. આવા સંવાદો તમારા અનુભવ અને મુલાકાત પર આધાર રાખતા હોય છે, જે તમારા અનુભવમાં હોય છે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે અનુભવ અને સમજને આધારે રજૂઆત કરતા હશો, ખરું ને? ચાલો, આને લગતી પ્રવૃત્તિ કરીએ.

● મહાવરો

1. તમારી મુલાકાત અચાનક જ તમારા પ્રિય ખેલાડી/અભિનેતા/અભિનેત્રી સાથે થઈ ગઈ છે. તમે એમને કેવા પ્રશ્ન પૂછશો?
2. તમારા વિસ્તારમાં ગવાતું કોઈ એક લગ્નગીત મેળવીને અહીં લખો.
3. તમારે પ્રવાસે જવાનું હોય ત્યારે તમે શી-શી તૈયારી કરો છો, એના વિષે લખો.
4. તમારે તમારા વિસ્તારના ધારાસભ્યની મુલાકાત લેવાની હોય તો કેવી કેવી તૈયારી કરશો?
5. તમારા વિસ્તારમાં રખડતાં ઢોરની સમસ્યા હોય તો તમે શું કરશો?

2. આપેલી વાતચીત પૂર્ણ કરો.

ગંગાબહેન - મધુબહેન, મજામાં છો? ઘરે બધાં સાજાં-નરવાં?
મધુબહેન - હા, હોં! ભગવાનની મહેરબાની છે બહેન! તમે આ વખતે બહુ દહાડે દેખાયાં!
ગંગાબહેન - ____________________
મધુબહેન - કેમ કરતાં થયો અકસ્માત?
ગંગાબહેન - રસ્તો ઓળંગતી વખતે સ્કૂટરની ટક્કર વાગી ગઈ!
મધુબહેન - ____________________
ગંગાબહેન - ના! ફ્રેક્ચર તો નથી થયું! મૂઢ માર વાગ્યો બસ!
મધુબહેન - ____________________
ગંગાબહેન - ____________________

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G604 પ્રાદેશિક ગીતો અને કથાઓ સમજે તેમજ જાણે છે.
G704 કિશોરસાહિત્ય અને લોકસાહિત્યની કૃતિઓ અને નાટકો સાંભળી વાંચીને સમજે છે તેમજ કથાના સંવાદરૂપે રજૂ કરે છે.

● સમજ :

- વિદ્યાર્થીમિત્રો ! તમે કાવ્યો-ગીતો તો સાંભળો જ છો. એમાંનાં કેટલાંક ગીતો લોકગીતો પણ હોય છે. ધોરણ-6માં 'આલાલીલા વાંસડિયા' તેમજ ધોરણ-7માં 'માલમ હલેસાં માર' એ લોકગીતો જ છે.
- આલાલીલા વાંસડિયા રે વઢાવું
  એની રે ઊતરાવું મારા પ્રભુજીની વાંસળી રે લોલ!...
- માલમ મોટાં હલેસાં તું માર
  મારે જાવું મધદરિયાની પાર રે માલમ!
- ઓતરદખ્ખણથી ચડી વાદળી રે લોલ,
  ઝીણી ઝીણી ઝબૂકે છે વીજ જો! આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!

લોકગીતના કવિ અંગે કોઈ જાણકારી હોતી નથી. લોકગીત એટલે લોકોનું ગીત! લોકો દ્વારા રચાયેલું ગીત અને લોકો દ્વારા ગવાતું ગીત. લોકગીતમાં પ્રજાનું જીવન, આનંદ, સુખ-દુઃખ, પીડા, સપનાં અને ઇચ્છાઓનું નિરૂપણ થયું હોય છે. તમારા પ્રદેશમાં પણ આવાં લોકગીત-પ્રાદેશિક ગીતો હશે. લગ્નગીતો પણ લોકગીત જ કહેવાય! તમે આવાં ગીતો મેળવીને એનું સમૂહગાન જરૂર કરજો.

વિદ્યાર્થીમિત્રો, વાર્તાઓ સાંભળવાની અને વાંચવાની તો મજા જ પડે! તમે જે વાર્તાઓ સાંભળી છે કે વાંચી છે એમાં કેટલીક લોકકથાઓ પણ હોય છે. તેમાં તળપદા શબ્દોનો ઉપયોગ થયેલો હોય છે. જુદા જુદા પ્રદેશોમાં બોલીના આવા જુદા જુદા શબ્દો હોય છે. ધોરણ-6ના પાઠ્યપુસ્તકના પ્રથમ સત્રમાં 'લેખણ ઝાલી નો રહી' એ લોકકથા જ છે.

- **મહાવરો - 1 :**

  તમારા ગામ/વિસ્તારની લોકકથા વડીલો પાસેથી સાંભળી-મેળવીને વર્ગખંડમાં રજૂ કરો.

- **મહાવરો - 2 :**

  તમારા વિસ્તારનાં લોકગીત મેળવીને એનું વર્ગખંડમાં ગાન કરો.

- **મહાવરો - 3 :**

  ધોરણ-6ની લોકકથા 'લેખણ ઝાલી નો રહી' વાંચીને મિત્રો સાથે મળીને તેની નાટક રૂપે ભજવણી કરો.

- **મહાવરો - 4 :** નીચે એક લોકગીત આપ્યું છે, એનો ભાવ તમારા શબ્દોમાં લખો.

ઓતર દખ્ખણથી ચડી વાદળી રે લોલ!
ઝીણી ઝીણી ઝબૂકે છે વીજ જો
આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!
ખેડુના માથે લીલાં મોળિયાં રે લોલ!
ધોરીડાની કોટે ઘૂઘરમાળ જો,
આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!
વીરના વાવણિયે હીરલા જડ્યા રે લોલ!
મોતીડાંની સેરું ટંકાવું જો,
આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!
ધોરીની ડોકે બાંધી રાખડી રે લોલ!
વીરને લલાટ કુંકુમ ચાંદલો જો
વાવી જારું ને વાવ્યા બાજરા રે લોલ!
ધરતીએ ઓઢ્યાં લીલાં ચીર જો,
આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!
સરિતાની સેરું ચાલે જોરમાં રે લોલ!
ગવરી તો ચરે લીલાં ઘાસ જો,
આજ આનંદ મારે આંગણે રે લોલ!

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G607 સંકેતનાં બૉર્ડ, સમયપત્રક, ટ્રાફિક સિગ્નલ, નકશા, પ્રતીકો, ચિત્રો, સમાચારપત્રો, સામયિકો અને સંદર્ભ સાહિત્ય વગેરે વાંચી-સમજી શકે છે તથા વિગતો તારવી શકે છે.

G707 સમાચારપત્રો, સામયિકો, રેલવે-બસ સમયપત્રક, કોષ્ટક, ટાઈમટેબલ વગેરે જેવી વિગતો વાંચે છે તથા જરૂરી વિગતો તારવે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, ભાષાની જરૂર આપણને ડગલે ને પગલે પડે છે. ભાષા અભિવ્યક્તિ અને પ્રત્યાયનનું માધ્યમ છે. ભાષામાં લિપિની જેમ જ સંકેતથી પણ કામ લેવાય છે. જેમ કે, તમે ઘણાં ટ્રાફિક-સિગ્નલ જોયાં હશે. ટ્રાફિક-સિગ્નલનાં જુદાં જુદાં પ્રતીકો શું કહેવા માંગે છે, એ તમને ખબર છે અને એ મુજબ તમે અનુસરતા પણ હશો. તમે ક્યાંક ફરવા ગયા હો ત્યારે તમારા માર્ગદર્શક તરીકે તમે નકશાને પણ સાથે રાખતા હશો. નકશાવાચનને આધારે તમારી મુસાફરી કરતા હશો. કેમ, ખરું ને? તમે દરરોજ સમાચારપત્રો વાંચતા હશો. એમાં આવતા સમાચાર પ્રાદેશિક છે, પ્રાંત કક્ષાના છે, રાષ્ટ્રીય કે આંતરરાષ્ટ્રીય છે એની વિગતો તારવતા હશો જ. જ્યારે જ્યારે આવી વિગતો જુઓ છો કે વાંચો છો ત્યારે તેને સમજવું ખૂબ જ જરૂરી છે.

- **મહાવરો :**

1. નીચે 'બાલસૃષ્ટિ' સામયિકનું એક પાનું આપ્યું છે તેના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. બાલસૃષ્ટિનો આ અંક કયા વર્ષના કયા મહિનાનો છે?
2. 'બાલસૃષ્ટિ'ના આ અંકની કિંમત કેટલી છે?
3. 'બાલસૃષ્ટિ'ના વાચકો મુખ્યત્વે કોણ હશે?
4. 'બાલસૃષ્ટિ'ના અંકમાં શાને લગતી માહિતી વધુ હશે?
5. આ અંક પર 'આઝાદી અમર રહો' એવું સૂત્ર ખાસ કયા કારણથી લખ્યું હશે?

2. ટ્રાફિક સિગ્નલથી તમે પરિચિત છો, એના મહત્ત્વ વિશે લખો.

3. અહીં ગુજરાતનો નકશો આપવામાં આવ્યો છે, તેનું અવલોકન કરો અને એના આધારે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

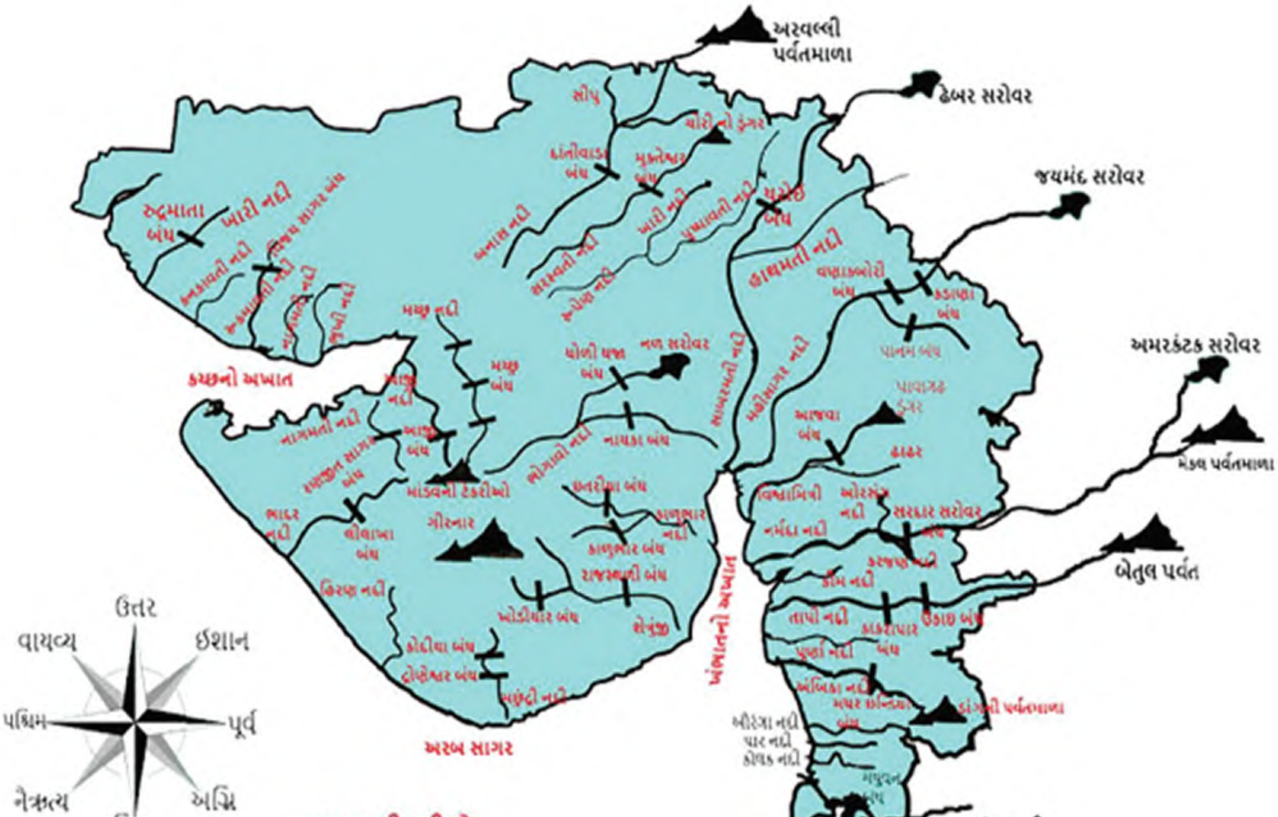

ગુજરાતની નદીઓ

પ્રશ્નો :

1. તમારે અમદાવાદથી જૂનાગઢ જવું હોય તો તમે કયા રસ્તે જશો?
2. ગાંધીનગરથી કયું શહેર વધુ નજીક છે, મહેસાણા કે પાલનપુર?
3. નકશામાં દરિયાકિનારા પર આવેલાં સ્થાનોનાં નામ લખો.
4. આ નકશામાં દેખાતાં પર્વતોનાં નામ લખો.
5. આ નકશામાં દેખાતી નદીઓનાં નામ લખો.
6. નકશામાં દેખાતી પર્વતમાળાનું નામ લખો.
7. તમારે બે-ચાર દિવસનો ગુજરાતનો પ્રવાસ કરવો હોય તો તમારા ઘરેથી ક્યાં ક્યાં જશો તેની વિગત લખો.

8. નકશામાં દેખાતાં સરોવરનાં નામ લખો.

9. ગુજરાતના આ નકશાની માહિતી આપ્યા બાદ ભારત દેશનો નકશો ધ્યાનથી જુઓ અને તેમાં આવતાં નદીઓ, સરોવરો, પર્વતો અને જોવાલાયક સ્થળો વિશે માહિતી જાણી તમારા મિત્રોને વાત કરો.

4. ટ્રાફિક સિગ્નલોનાં ચિત્રો દોરીને એ શું સૂચવે છે તેના વિશે લખો.

5. આપેલી અખબારી નોંધના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

મહાન બાળકેળવણીકાર ગિજુભાઈ બધેકાની જન્મજયંતી નિમિત્તે પાટનગર ગાંધીનગર ખાતે પુસ્તકમેળાનું આયોજન...

ગિજુભાઈ બધેકા પુસ્તકમેળો

- ગિજુભાઈ બધેકાનાં પુસ્તકો પર 30% સુધીનું વિશેષ વળતર

સ્થળ	**આયોજક**
ટાઉન હૉલ, સેક્ટર 17, ગાંધીનગર	આદર્શ વિદ્યાલય અને ગુજરાત રાજ્ય મધ્યસ્થ ગ્રંથાલય ગાંધીનગર

તારીખ - 15 નવેમ્બરથી 22 નવેમ્બર 2021

પ્રશ્નો :

1. આયોજક એટલે શું?
2. આ પુસ્તકમેળાનો લાભ કોણ કોણ લઈ શકશે?
3. આ પુસ્તકમેળો ક્યાં ભરાયો છે?
4. આ પુસ્તકમેળો કોની સ્મૃતિમાં યોજાયો છે?
5. ક્યાં પુસ્તકો પર વિશેષ વળતર મળશે?
6. તમે વાંચેલા કોઈ એક પુસ્તક વિશે લખો.
7. તમારા ગામમાં જાહેર જગ્યા પર લાગેલાં સૂત્રો ક્યાં ક્યાં છે? એ સૂત્રો જેવાં બીજા સૂત્રો બનાવો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G609 શિક્ષકની મદદથી શબ્દકોશ, બાળકોશ અને બાળ વિશ્વકોશનો ઉપયોગ કરી આશરે 3000 જેટલા શબ્દો સમજી અને તેનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G709 આશરે 4000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશ, જોડણી તથા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ, બાળકોશનો ઉપયોગ કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે ઘણી વાર્તાઓ સાંભળી હશે, ઘણાં કાવ્યો અને ગીતો ગાયાં હશે ને સાંભળ્યાં પણ હશે. એમાં તમે નવા નવા શબ્દો સાંભળ્યા હશે. એ શબ્દોના અર્થ તમે જો ન જાણતા હોય તો તમે શબ્દકોશ કે બાળકોશમાં શોધવાનો પ્રયત્ન કર્યો હશે. નવા નવા શબ્દો અને એના અર્થ આપણને વાચનથી મળતા હોય છે અને એના આધારે આપણું શબ્દભંડોળ વધતું હોય છે. વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે વધુ શબ્દો જાણતા હોઈએ તો આપણી ભાષા સમૃદ્ધ થાય છે. મિત્રો, આપણે ભાષાના કૌશલ્યનો વ્યવહારમાં ઉપયોગ કરવાનો થાય છે.

- **મહાવરો :**

1. આપેલા શબ્દોના અર્થ શબ્દકોશમાંથી મેળવી શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

ધરતી, વેદના, અસ્મિતા, વિજ્ઞાન, પ્રતિશોધ, પ્રજ્ઞા, ક્ષાર

2. આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક ફકરો લખો અને તેને શીર્ષક આપો.

પિચકારી - રંગ - ફાગણ - કેસૂડો - હોળૈયાં - ખજૂર - ધાણી - ઘેરૈયા - પ્રહ્લાદ અને હોલિકા - હોલિકાદહન - હોળી - ધુળેટી

3. 'મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં ન પડે' કહેવતને તમારા શબ્દોમાં સવિસ્તાર લખો.

4. આપેલા ફકરામાં રેખાંકિત શબ્દોને સ્થાને કૌંસમાં આપેલ શબ્દોમાંથી સમાન અર્થ ધરાવતો શબ્દ મૂકી ફકરો ફરીથી લખો.

(વરસાદ, ખેડૂત, ખુશ, આકાશ, પક્ષીઓ, રાહ, ઝાડ, વાદળ)

<u>નભ</u>માં <u>ઘન</u> ઘેરાયાં હતાં. <u>વર્ષા</u> આવશે એવું લાગતું હતું. બધા <u>કૃષક</u> <u>પ્રસન્ન</u> થઈ ગયા. <u>વૃક્ષ</u> પરનાં <u>વિહંગો</u> પણ જાણે મેઘરાજાની <u>પ્રતીક્ષા</u>માં હતાં.

5. ખોટો શબ્દ છેકી નાખી વાક્ય ફરીથી લખો.

1. વિષ્ણુના પાણીમાં/પાણિમાં ચક્ર હતું.
2. ઘઉં રવિ/રવી પાક છે.
3. મીઠાની ગુણ/ગૂણનો ભાર ગધેડો ઊંચકી ન શક્યો.
4. નદીમાં પૂર/પુર આવ્યું.
5. તેનો મધુર સુર/સૂર સાંભળીને અમને મજા આવી ગઈ!

6. નીચેના શબ્દોનું વર્ગીકરણ કરો :

(બેઠક, સળી, ઘી, ઓરડો, લીમડો, ફળિયું, જળ, સળિયો, પૂરી)

સ્ત્રીલિંગ	પુલ્લિંગ	નપુંસકલિંગ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G610 મુલાકાત વખતે આત્મવિશ્વાસપૂર્વક પોતાની વાત રજૂ કરી, પ્રશ્નોત્તરી કરી શકે છે.

G710 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો-સ્થળોની મુલાકાત લેશે અને પરિસ્થિતિ સંદર્ભે પોતાના અનુભવો, વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમારે ઘણીવાર કોઈ મિત્ર, સગાંસંબંધી કે અજાણી વ્યક્તિને મળવાનું થતું જ હશે. મનુષ્ય સમાજમાં રહે છે. સમાજ એટલે વ્યક્તિઓનો સમૂહ. વ્યક્તિઓ વચ્ચે વાતચીત થતી રહે છે. ચર્ચા અને સંવાદ થતા

રહે છે. આપણે ઘણીવાર બોલવાનું થતું હોય છે તો ઘણીવાર સાંભળવાનું થતું હોય છે. જ્યારે આપણે આપણી વાત કોઈને બોલીને કહેવાની હોય ત્યારે આપણે આત્મવિશ્વાસથી બોલીએ તે જરૂરી છે. આપણે કશીક જાણકારી માટે કોઈ અન્ય વ્યક્તિને પ્રશ્નો પણ પૂછવાના થતા હોય છે. એ વખતે આપણે યોગ્ય રીતે પ્રશ્નો પૂછીએ એ પણ જરૂરી છે. આપણે જે માહિતી મેળવવા માગતા હોઈએ તેના આધારે પ્રશ્નો પૂછીએ તો જ યોગ્ય ઉત્તર મળી શકે.

- **મહાવરો :**

1. **તમારે કોઈ લેખકને મળવાનું થાય ત્યારે તમે એમને કેવા-કેવા પ્રશ્નો પૂછશો? ઓછામાં ઓછા પાંચ પ્રશ્નોની યાદી બનાવો.**
2. **તમારા ગામ/શહેરમાં જુદાજુદા કારીગરો હશે, તમે તેમને જુદીજુદી વસ્તુ બનાવતાં જોયા હશે. એ વસ્તુ કેવી રીતે બનાવે છે તેના વિશે પ્રશ્નો પૂછો. તમે વિચારેલા પ્રશ્નો લખો.**

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G611 પાઠ્યપુસ્તક અને વાંચેલી, સાંભળેલી, જોયેલી સામગ્રીમાંથી માહિતી મેળવવા શા માટે? કેવી રીતે? જેવા પ્રશ્નો પૂછી કાર્યકારણ સંબંધો તારવી જવાબ આપે છે, ઉકેલ મેળવે છે.

G711 પાઠ્યપુસ્તક અને સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબો લખે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે વરસાદના દિવસોમાં જોયું હશે કે મોટા ભાગના લોકો છત્રી સાથે લઈને જ બજારમાં નીકળતા હોય છે. મુસાફરીમાં પાણીની બોટલ સાથે રાખતા હોય છે, રાત્રે બહાર નીકળતી વખતે ટોર્ચ સાથે રાખતા હોય છે. આ બધી બાબતોને સમજીએ તો કોઈ ને કોઈ કારણસર આપણે તે કામ માટે જરૂરી પૂર્વઆયોજન કરતા હોઈએ છીએ. બીજી વાત સમજીએ તો આકાશમાં વાદળ જોઈએ તો વરસાદ આવશે તેનો ખ્યાલ આવે છે, દૂર ક્યાંક ધુમાડો નીકળતો જોઈ આગ લાગી હોય કે કંઈક સળગતું હોય તેવું જણાય છે. બસ, આવી જ રીતે આપે પણ આગળનાં ધોરણમાં કેટલીક વાર્તાઓ, કવિતાઓ, ચિત્રો કે ઘટનાઓ વાંચી-સાંભળી હશે, જેમાંથી તમે અનુમાન કરતાં શીખ્યા હશો, તમે આવી ઘટનાઓ કેમ બની હશે તેવું અનુમાન કરવા પણ સક્ષમ બન્યા જ હશો. બસ, અહીં એવા જ પ્રકારની કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, જેમાં ઘટના સાથે તેના કોઈ કારણને સંબંધ હોય. તમે કોઈ ઘરને શણગારેલું જુઓ ત્યારે .... તમે વિચારો છો કે તે ઘરમાં કોઈ શુભ પ્રસંગ કે ઉજવણી થનાર હશે. આ બાબતને ધ્યાને લઈ નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર વિચારીને લખો.

- **મહાવરો-1 :**

કોઈની કારને શણગારેલી જુઓ તો...
કોઈના ઘરની બહાર ફ્રીજનું ખોખું જુઓ તો...
બજારમાં પતંગો વેચવાનું શરૂ થાય તો...
દિવાળી પર ખરીદી માટે મમ્મી-પપ્પા બજારમાં સાથે આવવાનું કહે તો...
શાળામાં કોઈને આજનું ગુલાબ જાહેર કરે તો...

2. **આપેલાં વાર્તાનાં ચિત્રોને તેમાં બનતી ઘટનાના આધારે યોગ્ય ક્રમ આપી તેમાં બનતી ઘટનાને સમજી તે મુજબ યોગ્ય ક્રમમાં વાર્તા લખો.**

3. તમે સાંભળેલી કે વાંચેલી વાર્તાને આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

- તમારી વાર્તાનું નામ શું છે ?
- તમારી વાર્તામાં કયાં કયાં પાત્રો આવે છે ? તેનાં નામ લખો.
- વાર્તામાં તમને કયું પાત્ર સૌથી વધુ ગમ્યું ?
- વાર્તામાં કઈ ઘટના બની ?
- વાર્તામાં કઈ ઘટના તમને ન ગમી ?
- વાર્તાના કોઈ એક પાત્રમાં તમે હો તો શું કરો ?

4. નીચેનો ફકરો વાંચીને તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

ભારતના વિષુવવૃત્તીય વર્ષાવનનું બીજું જાણીતું પ્રાણી હાથી છે. હાથી એ ઘણી જ નોંધપાત્ર રીતે વર્ષાવનમાં અનુકૂલન મેળવે છે. તેની સૂંઢને જુઓ. તે તેનો નાક તરીકે ઉપયોગ કરે છે, જે ગંધ પ્રત્યે અતિ સંવેદનશીલ છે. ખોરાકને પકડવા માટે પણ સૂંઢનો ઉપયોગ થાય છે. વળી, હાથીના રૂપાંતરિત દાંત વૃક્ષની છાલ જે તેનો પ્રિય ખોરાક છે તેને ઉખાડવામાં ઉપયોગી છે. આમ, હાથી ખોરાક માટેની હરીફાઈને સહેલાઈથી સંભાળી શકે છે. હાથીના મોટા કાન તેને અત્યંત મૃદુ અવાજ સાંભળવામાં મદદરૂપ છે.

પ્રશ્નો :

1. આ ફકરામાં કયા પ્રદેશની વાત છે?
2. હાથીના દાંતને 'રૂપાંતરિત દાંત' કેમ કહ્યા છે?
3. આ હાથી માટે સૂંઢનો ઉપયોગ શો છે?
4. આ હાથીનો પ્રિય ખોરાક કયો છે?
5. અનુકૂલન મેળવવું એટલે શું?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G612 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G712 જોયેલી, સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે' અને 'કેવી રીતે' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, દરરોજ ઘરમાં, ફળિયામાં કે શાળામાં તમે ઘણું બધું સાંભળતા હો છો. એવી જ રીતે પાઠ્યપુસ્તકો અને અન્ય પુસ્તકો તેમજ છાપું વાંચીને પણ વાંચેલી સામગ્રીમાંથી તમે એમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢતા હો છો. કોઈ જરૂરિયાતના સમયે કોણ તે કામ કરે છે તે તમે અગાઉ સાંભળેલી કે વાંચેલી બાબતને ધ્યાને રાખી જવાબ

આપતા હો છો. દા.ત. પાણીનો નળ બગડી ગયો છે તો મનજીભાઈ રિપેર કરી આપશે તેવું તમે કહેતા હો છો તે અગાઉનો અનુભવ જણાવે છે. છાપાં અને ટેલિવિઝનમાં આવતી બાબતો આનાં ઉત્તમ દૃષ્ટાંતો છે. અહીં જે મહાવરો આપવામાં આવ્યો છે એમાં તમારે આ જ પ્રકારની બાબતને ધ્યાને લઈ ઉત્તર આપવાના છે.

- **મહાવરો :**

1. તમે તમને મળતું કોઈ એક વર્તમાનપત્ર (છાપું) લો. તેના આધારે નીચેની વિગતોના જવાબ આપો.

- તમારી પાસે કયું વર્તમાનપત્ર (છાપું) છે?
- છાપામાં કઈ-કઈ બાબતો આપેલી છે?
- છાપામાં કઈ-કઈ જાહેરાત આપેલી છે?
- છાપામાં આપેલી કઈ બાબત તમને ગમી? શા માટે?
- અખબારમાં કોઈ રમત વિશેની વાત આપેલી છે? જો હા તો કઈ?
- છાપામાં કોઈ ચીજવસ્તુ તેના ભાવ સાથે આપેલી છે? જો હા તો કઈ?
- છાપામાં ભારત સિવાય અન્ય દેશના સમાચાર આપેલા હોય તે દેશોનાં નામ લખો.

2. નીચે પૂરી બનાવવાની રીત આપી છે, તે વાંચી તેની નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો. જરૂર જણાયે તમારા મિત્રો, શિક્ષક કે કુટુંબીજનોની મદદ લો.

સૌ પ્રથમ ઘઉંનો લોટ લો. તેમાં સપ્રમાણ મીઠું, પાણી અને તેલ નાખો. પછી તેને યોગ્ય રીતે મસળી લોટ બાંધો. લોટ બંધાઈ ગયા બાદ ચૂલો, સગડી કે ગેસ પર કડાઈ મૂકો. કડાઈમાં જરૂર મુજબનું તેલ લો. તેલને ધીમે તાપે તપવા દો. ત્યાર બાદ ઘઉંના લોટની પૂરી પાટલી વેલણથી નાની નાની પૂરીઓ બનાવો. બનાવેલી પૂરીને ઊકળતા તેલમાં મૂકી તળી લો.

- અહીં શું બનાવવાની રીત આપેલી છે?
- તે ચીજ શેમાંથી બને છે?
- ઘઉંના લોટની જેમ અન્ય જે જે અનાજનો લોટ બનતો હોય   તે અનાજનાં નામ લખો.
- ઘઉંના લોટમાંથી પૂરી સિવાય અન્ય કઈ કઈ ચીજવસ્તુઓ બને છે તેની યાદી લખો.
- પૂરીની જેમ બીજી કઈ-કઈ ચીજવસ્તુઓ તળીને બનાવી શકાય છે ? તે ચીજવસ્તુઓનાં નામ લખો.
- તમારા ઘરમાં કયું ખાદ્યતેલ વપરાય છે, તેનું નામ લખો.
- તમારી જાણમાં અન્ય કયાં ખાદ્યતેલ છે, તેનાં નામ લખો.
- અહીં આપેલી રસોડાની એક સામગ્રી પાટલી અને વેલણ બંને થઈને એક જોડી બને છે. આવી જ રીતે તમારા રસોડા/ઘરમાં કઈ કઈ એવી સામગ્રી છે જેની જોડ બની શકે છે તેનાં નામ લખો.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G611 સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવજન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે જ્યારે વાંચીએ છીએ ત્યારે એકલું વાંચતા નથી, પરંતુ સાથે સાથે સમજતા પણ હોઈએ

છીએ. મતલબ, આપણે સમજપૂર્વકનું વાંચીએ છીએ. જો સમજપૂર્વકનું વાંચન ન થાય તો વાંચવાની જે સામગ્રી હોય એની વિગતો આપણને સમજાતી નથી.

જેમ કે, અહીં એક ફકરો આપવામાં આવ્યો છે એ ફકરાનું સમજપૂર્વક વાચન કરીને જ્યારે એ ફકરાના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપવાના થાય ત્યારે આપણે ફકરાની વિગતો બરાબર યાદ રાખવી પડે. જો આપણે સમજણપૂર્વક ફકરાનું વાંચન કર્યું હોય તો વારંવાર આપણે એ ફકરાને વાંચવો ન પડે! ચાલો, ફકરાને વાંચીને નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

અમારાં નાનીમાનું નામ શાંતાબહેનઃ ઉજળો વાન, પાતળો બાંધો, નહિ બહુ ઊંચાં, નહિ બહુ નીચાં, સપ્રમાણ શરીર, વાત્સલ્ય ટપકાવતી આંખો. બોલમાં મીઠાશ જ નહિ, અનુભવનું નવનીતેય નીતરે. અમને જીવનના પાઠ ભણાવવામાં એય ભાગીદાર. ભણ્યાં નહોતાં. એ કાળે તો છોકરીઓને ભણાવવામાં માનતું જ કોણ હતું? પણ ગણતર જબરું! ધાર્મિક સંસ્કાર પણ ખરા. એમના પિયરના ગામ લવારપુરમાં સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનો પ્રભાવ. શાન્તાબામાં સાહજિકપણે એ બધું ઊતરી આવેલું. પણ એમનો ધર્મ જરાય બોલકો નહિ. દેખાડો તો મુદ્દલ ન મળે. કર્મકાંડ પણ એમના દ્વારા કર્મયોગમાં પરિણમે!

પ્રશ્નો :

1. નાનીમા કોને કહેવાય?
2. શાંતાબાના વ્યક્તિત્વનું ટૂંકમાં વર્ણન કરો.
3. આ ફકરામાં માખણ શબ્દ માટે કયો શબ્દ આપવામાં આવ્યો છે?
4. શાંતાબા એક ધાર્મિક વ્યક્તિ તરીકે કેવાં હતાં?
5. કર્મ શબ્દથી શરૂ થતાં બીજા પાંચ શબ્દો લખો.

વિદ્યાર્થીમિત્રો! ક્યારેક આપેલી સામગ્રી, ઘટના કે પ્રસંગને આધારે તો ક્યારેક અનુભવના આધારે આપણે જવાબ આપવાના થાય છે. આ પરિસ્થિતિમાં સામગ્રી, ઘટના કે પ્રસંગની વિગતો બરાબર સમજપૂર્વક આત્મસાત્ થયેલી હોય એ ખૂબ જ જરૂરી છે.

જેમ કે,

તમારા જીવનમાં બનેલા યાદગાર પ્રસંગ વિશે લખો.

જ્યારે આવો પ્રશ્ન હોય ત્યારે આપણે આપણા જીવનમાં ઘણા યાદગાર પ્રસંગ બન્યા હોય એમાંથી જે સૌથી વધારે યાદગાર હોય એને યાદ કરીને લખવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ.

આ ઉપરાંત વિદ્યાર્થીમિત્રો, ઘણીવાર કઈ લેખિત સામગ્રીના આધારે આપણે જવાબ આપવાના થાય ત્યારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પ હોય ત્યારે જવાબ આપવામાં મૂંઝવણ ઊભી થતી હોય છે ત્યારે આવા એક કરતાં વધુ વિકલ્પવાળા જવાબ આપવાના હોય ત્યારે આપણે એકદમ નજીકનો અર્થ પસંદ કરીને જવાબ આપતા હોઈએ છીએ. જેમ કે, અહીં એક ફકરો આપવામાં આવ્યો છે અને એના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ તમારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પ આપવામાં આવ્યા હોય ત્યારે આપણે એ ફકરાને બરાબર સમજવો પડે. ચાલો, આપણે એક ફકરો ઉદાહરણ તરીકે જોઈએ.

ફકરો

રાજા સૂરસેન મહાન રાજા હતા. તેઓ બહુ જ ચતુર હતા. તેઓ લગભગ સો વર્ષ જીવ્યા હતા. રાજસભામાં

એ ભાગ્યે જ મોડા પહોંચતા. એકવાર તેઓ પોતાની રાજસભામાં બેઠા હતા ત્યારે તેમની સભામાં એક સાધુ જેવો લાગતો માણસ આવ્યો. એના હાથમાં એક જરીપુરાણો ગ્રંથ હતો. સાધુએ કહ્યું, હે અવંતિનરેશ! મારા એક પ્રશ્નનો જવાબ તમારી સભામાંથી કોણ આપશે?

પ્રશ્નો :

1. રાજા સૂરસેન ________________ હતા.
   (એ) ચતુર (બી) મહાન (સી) ચતુર અને મહાન
2. સૂરસેન લગભગ સો વર્ષ જીવ્યા હતા. એનો મતલબ...
   (એ) પૂરાં સો વર્ષ (બી) સોથી વધુ (સી) સોથી થોડાંક ઓછાં
3. આ ફકરામાં બહુ જ જૂના માટે કયો શબ્દ વપરાયો છે?

જોયું વિદ્યાર્થીમિત્રો! ઉપરના ફકરાના આધારે વૈકલ્પિક પ્રશ્નો આપવામાં આવ્યા છે ત્યારે એક કરતાં વધુ વિકલ્પોમાંથી આપણે જવાબ પસંદ કરવો હોય ત્યારે આપણે એમાં આપવામાં આવેલા શબ્દો અને તેના અર્થ પણ જાણવા ખૂબ જ જરૂરી બની જાય છે.

- **મહાવરો :**

1. આપેલી ઘટના/પ્રસંગને વાંચો અને સમજો. ત્યારબાદ ઘટનાને આગળ વધારો.

એક દિવસ જનક રસ્તાની બાજુમાં ચાલી રહ્યો હતો. અચાનક જ એણે ‘બચાવો-બચાવો’ એવી બૂમ સાંભળી. જનકે જોયું તો રસ્તાની પાસેની ઝાડીમાં એક વૃદ્ધ માણસ પીડાથી કણસતો પડ્યો હતો...

2. તમને યાદ રહી ગયો હોય એવો તમારી જિંદગીનો સારો બનાવ કયો? એનું વર્ણન લખો.

3. તમને ટીવી પર આવતો કયો કાર્યક્રમ સૌથી વધારે ગમે છે? કેમ? એ કાર્યક્રમ વિશે ટૂંકમાં માહિતી આપો.

4. ટીવી અને રેડિયો પર રાજ્યમાં વાવાઝોડા અંગેના સમાચાર પ્રસારિત થાય ત્યારે તમે કઈ આગોતરી તકેદારી રાખશો?

5. તમારો જન્મદિવસ તમારે જુદી જ રીતે ઊજવવો હોય તો તમે કયા-કયા વિકલ્પ વિચારશો? કેમ?

6. તમારા મિત્ર સાથે તમે ફરવા જાઓ છો, મિત્ર તમને ફિલ્મ જોવાનું કહે છે જ્યારે તમારી ઇચ્છા પુસ્તકમેળામાં જવાની છે. આ સ્થિતિમાં તમે શું કરશો? કેમ?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G613 ટુચકાઓ, વાર્તાઓ, જીવનપ્રસંગો અને પોતાના અનુભવોની રજૂઆત કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, ભાષાના માધ્યમ દ્વારા આપણે રમૂજી ટુચકા કહી-સાંભળી આનંદ અનુભવતા હોઈએ છીએ.

એવી જ રીતે વાર્તા એક એવો વિષય છે કે આપણે એકવાર સાંભળી કે વાંચીને બીજાને કહેતા હોઈએ છીએ. મહાન લોકોના જીવનપ્રસંગો પણ આપણે ઘરે કે શાળામાં વાંચતા-સાંભળતા હોઈએ છીએ. આ ઉપરાંત આપણા પોતાના જીવનના અનુભવો પણ આપણને યાદ રહી જતા હોય છે. એ અનુભવોમાં કેટલાક અનુભવોની વાત આપણે આપણા મિત્રો, સ્વજનોને કહેતા હોઈએ છીએ. અહીં એ જ પ્રકારની કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ આપવામાં આવી છે, જે તમે શિક્ષકની મદદ લઈને અવશ્ય કરજો.

- **મહાવરો :**

  - તમને મનપસંદ પાંચ રમૂજી ટુચકા લખો.
  - તમારા જીવનમાં તમને થયેલા વિશિષ્ટ અનુભવની વાત લખો.
  - તમે જુદા જુદા મહામાનવોના જીવનપ્રસંગો વાંચ્યા હશે, એમાંથી કોઈ બે મહામાનવ વિશે ટૂંકમાં લખો.
  - નીચે બે મહામાનવોનાં જીવનની ઘટનાઓ ભેગી થઈ છે. તેને જુદી તારવીને લખો.

- તેમનું વતન પોરબંદર, સરદાર પટેલનું વતન કરમસદ. મહાત્મા ગાંધીનો જન્મ 2જી ઑક્ટોબર, 1869માં થયો હતો. તેમનો જન્મ 31મી ઑક્ટોબર 1875માં થયો હતો. તેમનાં માતાનું નામ પૂતળીબાઈ અને પિતાનું નામ કરમચંદ ગાંધી હતું. તેમનાં માતાનું નામ લાડબાઈ અને પિતાનું નામ ઝવેરભાઈ પટેલ હતું. તેમને સૌ મહાત્મા ગાંધી તરીકે ઓળખે છે. તેઓ સરદાર અને લોખંડી પુરુષ તરીકે જાણીતા થયા હતા.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G616 સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (કાવ્ય, ઉખાણાં, મુદ્દા પરથી વાર્તા, પત્રલેખન, નિબંધલેખન, અહેવાલ)

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે બોલીને આપણા વિચારો, લાગણીઓ અને તર્ક રજૂ કરતા હોઈએ છીએ. તેવી જ રીતે ક્યારે આપણે આપણા વિચારો, સંવેદના અને લાગણી લખીને પણ વ્યક્ત કરતા હોઈએ છીએ. લખવું એ કૌશલ્ય છે અને એટલે આપણે લખવાની કળા અને કૌશલ્યને આત્મસાત્ કરવા માટે મહાવરો કરવો જોઈએ. આપણે શાળામાં જુદાં જુદાં પ્રકારનાં લેખન કરતા હોઈએ છીએ. જેમ કે, મુદ્દા પરથી વાર્તાલેખન, પત્રલેખન, નિબંધલેખન, રજાચિઠ્ઠી વગેરે લખવાની કળા આત્મસાત્ કરવા માટે આપણે જરૂરી પ્રવૃત્તિઓ કરતા રહીએ. સાચી જોડણી કરવાનો આગ્રહ રાખીએ. બે શબ્દો વચ્ચે જરૂરી અંતર રાખીએ અને આપેલા મુદ્દાને બરાબર સમજીને લખીએ તો આપણું લેખન વધારે સારું બને છે.

અહીં તમને લેખનના જુદા જુદા પ્રકારોને લગતો મહાવરો પૂરો પાડવામાં આવે છે. મુદ્દા પરથી વાર્તા, પત્ર અને નિબંધલેખનને લગતી પ્રવૃત્તિઓ તમે યોગ્ય રીતે જરૂર કરજો.

- **મહાવરો - 1 :**

નીચે વાર્તાના વાક્યો આડાઅવળા થઈ ગયા છે એમને વાર્તાના ક્રમમાં મૂકો.

- રાજાએ દરવાનની રાજભક્તિનાં વખાણ કર્યાં અને ઇનામ આપીને એનું સન્માન કર્યું.

- બીજે દિવસે રાજાએ દરવાનને રાજસભામાં તેડાવ્યો.
- રાજાને એક રાતે નગરચર્યા કરવાનું મન થયું.
- તેઓ ઉદાર અને પ્રજાવત્સલ હતા.
- દરવાનને રાજાએ રાત્રિની બીના કહી સંભળાવી.
- ગરીબના વેશમાં રહેલા રાજાએ કહ્યું કે અત્યારે કોણ જોવાવાળું છે?
- દરવાને વિનમ્રતાથી કહ્યું કે કોઈ અજાણ્યાને રાત્રે નગરમાં પ્રવેશવાની અનુમતિ નથી.
- અમરાવતી નગરીના રાજા રાજદીપ સિંહ હતા.
- દરવાનને થયું કે રાજા મને કારાગૃહમાં મોકલી દેશે!
- દરવાન પાસે જઈને ગરીબ વેશમાં રહેલા રાજાએ નગરમાં પ્રવેશવાની માગણી કરી.
- તેમણે ગામડાના એક ગરીબ માણસનો વેશ લીધો.
- જોકે, તેની ધારણા ખોટી પડી.
- સોનામહોરના બદલામાં દરવાને ગુસ્સે થઈને રાજાને તમાચો મારી દીધો.
- વારંવાર દરવાને ના પાડી એટલે રાજાએ એની સામે એક સોનામહોર ધરી.

ઉપર આપેલા વાક્યો પરથી વાર્તા બનાવીને લખો.

1. **વિદ્યાર્થીમિત્રો, અહેવાલ એટલે કોઈ કાર્યક્રમ કે પ્રવૃત્તિ થઈ ગયા પછી એના વિશે ટૂંકમાં લખીને અપાતો ચિતાર. અહેવાલ ટૂંકમાં અને મુદ્દાસર લખવો જરૂરી છે. તમે છાપાં કે સામયિકમાં છપાયેલા અહેવાલ વાંચ્યા હશે. નીચે આપેલા વિષય પર અહેવાલલેખન કરો.**

- તમારી શાળામાં જિલ્લાકક્ષાનું પર્યાવરણ-વિજ્ઞાન, ગણિત-પ્રદર્શન યોજાયું હતું. એ વિશેનો અહેવાલ 250-300 શબ્દોમાં લખો.

- **મહાવરો - 2 :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, નીચે એક પત્ર આપવામાં આવ્યો છે, એમાં કેટલાક શબ્દો આપવામાં આવ્યા નથી. તમારે કૌંસમાં આપેલા આ શબ્દનો ઉપયોગ કરીને ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય શબ્દ મૂકવાનો છે અને પત્ર પૂરો કરીને એનું મોટેથી વાચન કરવાનું છે.

(પરિવાર, અહીં, ઉનાળા, ઠંડક, મ્યુઝિયમ, યાદ, ગરમી, જાણીતાં, શાળાઓ)

અલ્પેશ દેસાઈ
દેસાઈ ફળિયું, હાલીસા,
તા. દહેગામ, જિ. ગાંધીનગર
તા.9/5/2021

પ્રિય મિત્ર કુલદીપ,

મજામાં હોઈશ. હું પણ __________ મજામાં છું.

આ __________ ના દિવસોમાં હું મારા __________ સાથે માઉન્ટ આબુ ફરી આવ્યો. તું ગયા વર્ષે આબુ જઈને આવ્યો ત્યારે મને આબુના પ્રવાસે જવાનું સૂચન કરેલું. એ હું ભૂલ્યો નહોતો. સાચે જ આબુમાં મને __________ નો અનુભવ થયો. આબુ એટલે આબુ! આબુમાં અમે ત્રણ દિવસ રોકાયા અને અહીંનાં લગભગ બધાં જ __________ સ્થળોની મુલાકાત લીધી. અમને નખી તળાવ, સનસેટ પોઈન્ટ તેમજ દેલવાડાનાં દેરાં, ટોડ રોક, ગુરુશિખર અને અચલગઢ જોવાની મજા આવી. અને હા, અહીંનું __________ પણ જોવાલાયક છે. આર્ટ ગેલેરીને પણ કેમ ભુલાય? અત્યારે કચ્છમાં ખૂબ જ ગરમી પડે છે. તું __________ થી બચવા માટે જરૂરી કાળજી લેતો હોઈશ. આ રજાઓમાં તું પરિવાર સાથે ક્યાંય ફરવા ગયો હતો કે કેમ તે જરૂર લખી જણાવજે. હવે તો __________ ખૂલે એટલે અમદાવાદ ખાતે મળીશું. તારા પરિવારમાં સૌને __________ આપજે!

તારો મિત્ર,
અલ્પેશ

4. નીચે નિબંધ માટેના કેટલાક મુદ્દા આપવામાં આવ્યા છે. એનો ઉપયોગ કરીને નિબંધ લખો.

- મારા પ્રિય શિક્ષક

શિક્ષકનું નામ - પહેરવેશ - એ ભણાવતા હોય એ વિષયો - એ કેવી રીતે ભણાવે છે - વિદ્યાર્થીઓ સાથેનું તેમનું વર્તન - આચાર્ય અને અન્ય શિક્ષકો સાથેનું તેમનું વર્તન - તમને એ શિક્ષક કયા કારણે પ્રિય છે.

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G717 બિલ, રિસીપ્ટ, રેપર, રિપૉર્ટ, જાહેરાત વગેરેમાં આપેલી માહિતી સમજે છે અને ઉપયોગ કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, તમે દુકાન કે મોલમાં મમ્મી-પપ્પા સાથે ખરીદી કરવા જતા હશો. ત્યાંથી ખરીદીનું બિલ પણ તમને મળતું હશે. એ બિલનો તમે અભ્યાસ કર્યો છે? એમાં કઈ કઈ વિગતો લખેલી હોય છે? એમાં તારીખ, ખરીદેલી વસ્તુઓનાં નામ, એનો ભાવ લખેલ હોય છે. સાથે સાથે ચૂકવવાપાત્ર કુલ રકમ પણ લખેલી હોય છે. વળી, ડિસ્કાઉન્ટ આપ્યું હોય તો એ પણ લખ્યું જ હોય છે. તમે એમાં જીએસટી પણ ઉમેરાયેલો જોયો હશે.

આવી જ રીતે રિસીપ્ટ (પહોંચ), જાહેરાત વગેરેમાં ઘણી બધી માહિતી મળે છે, જે આપણને ઘણી જ ઉપયોગી હોય છે. જેની રોજિંદા વ્યવહારમાં જરૂરિયાત પણ હોય છે. અહીં આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિ આપવામાં આવી છે.

કેશ મેમો કુદરત પ્રોવિઝન સ્ટોર્સ પરા બજાર, શોપ નં. 256, રાજકોટ રજિસ્ટર નંબર N/45154				
તારીખ : 09/07/2019				
શ્રી/શ્રીમતી : ધનજીભાઈ કુબેરભાઈ ઝાટકિયા				
ક્રમ	વિગત	જથ્થો	રકમ રૂપિયા	
1	બિસ્કિટ (100 ગ્રામ)	3 પેકેટ	30	00
2	વૉશિંગ પાવડર	1 કિલોગ્રામ	45	00
3	બાજરીનો લોટ	2 કિલોગ્રામ	40	00
4	ચાંદની સાબુ (125 ગ્રામ)	4 નંગ	60	00
5	બાસમતી ચોખા	1 કિલોગ્રામ	65	00
6	દૂધ (500 ગ્રામ)	3 થેલી	90	00
	કુલ ત્રણસો ત્રીસ પૂરા		330	00

પ્રશ્નો :

1. આ બિલ કઈ દુકાન/ફર્મ/એજન્સીનું છે?
2. ખરીદી કરનાર કોણ છે?
3. ખરીદી કઈ તારીખે કરવામાં આવી છે?
4. આ દુકાનમાં શાનું વેચાણ થાય છે?
5. કુલ કેટલા રૂપિયાની ખરીદી કરવામાં આવી છે?

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G619 ઉચ્ચારણ, વિરામચિહ્નો, સંજ્ઞા, નામપદ, ક્રિયાપદ, વિશેષણ, સારાંશલેખન વગેરે જેવા વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

- **સમજ :**

વિદ્યાર્થીમિત્રો, આપણે જ્યારે પણ લેખન કરીએ છીએ ત્યારે કેટલીક બાબતોનું ધ્યાન રાખતા હોઈએ છીએ. ખાસ કરીને વિરામચિહ્નોની સમજથી આપણે લખીએ તો આપણું લખાણ વધુ અસરકારક અને સાર્થક ઠરે છે. તેવી જ રીતે ક્રિયાપદ, વિશેષણ તેમજ વર્તમાનકાળ, ભૂતકાળ, ભવિષ્યકાળ વગેરેને ધ્યાનમાં રાખીને જો આપણે લેખન

કરીએ તો તે વધારે સચોટ બને છે. તેવી જ રીતે આપણે કોઈ પણ ફકરાનું કે કવિતાનું સારલેખન કરવાનું પણ બને છે. આપણે લેખનની જરૂરી કળા પણ હસ્તગત કરવી જોઈએ. ટૂંકમાં, લખતી વખતે કેવી રીતે લખવું, શું લખવું. કઈ કઈ સાવધાની રાખવી વગેરેની સમજ હોય ત્યારે આપણે વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણીએ છીએ એવો અર્થ થાય. અહીં વ્યાવહારિક વ્યાકરણને લગતી કેટલીક પ્રવૃત્તિ આપવામાં આવી છે તે તમે યોગ્ય રીતે પૂર્ણ કરજો, જેથી પૂરતો મહાવરો થાય અને તમારું લેખન સુધરે. વધુ સારું થાય અને વ્યાવહારિક વ્યાકરણની તમારી સમજ દૃઢ થાય.

- **મહાવરો :**

1. નીચેનો ફકરો ધ્યાનપૂર્વક વાંચીને તેમાં જરૂરી વિરામચિહ્નોનો ઉપયોગ કરીને ફરીથી લખો.

અંતે સ્ટેશન આવ્યું. બાપુજીએ સ્ટેશન માસ્ટરને બોલાવ્યા. એને મારું પરાક્રમ કહ્યું કે આ છોકરી મારી પૌત્રી છે પણ બિચારી ભોળી ભલી છે. હજી મને કદાચ સમજી નહીં હોય તેથી જ આ બે ખાનાં પસંદ કર્યાં એમાં એનો દોષ નથી. મારી કેળવણી એટલી અધૂરી હશે ને હવે મારે અને એણે બંનેએ પ્રાયશ્ચિત કરવું રહ્યું.

2. નીચેના ફકરામાંથી સંજ્ઞા અને વિશેષણ તારવીને લખો.

મંથનને એ રૂપાળા છોકરા સામે જોઈ રહ્યો. એ છોકરાનું નામ પૂછ્યું. જવાબ મળ્યો અનિકેત! અનિકેત ઊંચો, પાતળો અને રૂપાળો છોકરો હતો. તેના હાથમાં મોટું બેટ હતું અને તે જોઈ ક્રિકેટ રમવા જઈ રહ્યો હશે એવું મંથનને લાગ્યું. તે બોલ્યો, ''હું તારી સાથે રમવા આવું?'' અનિકેત હસ્યો. ''તારા જેવા નવા મિત્ર સાથે રમવાનું મને ગમશે!'' એટલામાં લાલ કાર ધસમસતી આવી અને થોડેક દૂર ઊભી રહી ગઈ. તેમાંથી એક પડછંદ માણસ બહાર આવ્યો. બંને આવનાર સામે જોઈ રહ્યા.

3. નીચેના ફકરામાંની ખાલી જગ્યાઓ કૌંસમાંના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને પૂરો.

(ગયા, હતો, હતું, શકાતું, નાહતા, મારતા, જતા)

અમે ખારી નદીમાં રોજ નાહવા ________ . થોડેક દૂરથી જ દોટ મારીને અમે નદીમાં રીતસર ભૂસકા જ ________ . મારા મિત્રો પ્રહ્લાદ અને બાબુ તો એક પણ દિવસ ચૂક્યા વિના નદીમાં ________ ! મારે કોઈક દિવસ ઘરની જવાબદારીને લીધે જઈ ન ________ . એ જમાનામાં તો નદીમાં ખૂબ પાણી ________ . નદીનો પ્રવાહ તેજ ________ . આજે પાણીની ક્યાં વાત? નદી જ રહી નથી! એ દિવસો તો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

- **મહાવરો :**

1. ધોરણ-7ના 'જનની' કાવ્ય વિશે પાંચ-સાત લીટી લખો.

2. ધોરણ-7 ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકનો એકમ - 6 વાંચીને તેના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. ભીખુ કોણ હતો?

2. ભીખુનો કયો ગુણ તમને સ્પર્શી ગયો?

3. ભીખુના પરિવાર વિશે પાંચ વાક્યો લખો.

4. પાઠમાં વપરાયેલા રૂઢિપ્રયોગો શોધીને તેનો અર્થ લખીને વાક્યમાં પ્રયોગ કરો.

5. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો.

- રહમ - ___________
- ઘેલછા - ___________
- દૃઢ - ___________
- તૃષ્ણા - ___________

3. નીચે ફકરામાં આપેલી ખાલી જગ્યામાં કૌંસમાંથી યોગ્ય શબ્દ મૂકો.

(ચિંતા, ટંક, પૂજ્ય, થરથર, સામાન, ભૂલ)

હું તો ___________ કાંપતી હતી. ___________ તો ખસેડ્યો પણ મને ___________ બાપુજીની ચિંતા થતી હતી કે હવે કેમ થશે? ઘણી વખત આવી નાની ___________ ભલે બીજાની હોય પણ એ પોતાની જ ગણે અને એકાદ ___________ ખાવાનું પણ છોડે, એ મોટી ___________ હતી.

4. ધોરણ-7ના એકમ-9 'બાનો વાડો'ના આધારે 'બા' વિશે ટૂંકમાં લખો.

•

1. બજારમાં

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 803 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઈન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.

G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 808 વાંચેલાં પુસ્તકોનો સારાંશ અને સમીક્ષા કરે છે.

પ્રશ્ન 1. **તમારા ગામ / શહેરમાં તમારા મનગમતા સૈનિક / રમતવીર આવે અને તમારે એમનો ઈન્ટરવ્યૂ લેવાનો થાય તો તમારે એમને પૂછવા માટેના પ્રશ્નોની યાદી તૈયાર કરો.**

ઉદા. તમને સૈનિક કે રમતવીર બનવાની ઈચ્છા કેમ થઈ?

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______

પ્રશ્ન 2. **'હું પણ બનીશ મહાન' આ પંક્તિનો સાર તમારા શબ્દોમાં લખો.**

______

______

______

______

______

______

______

______

પ્રશ્ન 3. તમે ગઈકાલનો દિવસ કેવી રીતે વિતાવ્યો, શું-શું કર્યું તેનું વર્ણન ડાયરી સ્વરૂપે કરો.

આજે સવારે હું જાગ્યો / જાગી. ત્યાર બાદ

પ્રશ્ન 4. (અ) નીચેના ચિત્રનું ઝીણવટથી અવલોકન કરી તેના વિશે તમારા શબ્દોમાં લખો.

પ્રશ્ન 4. (બ) નીચે આપેલાં ચિત્રોમાં રહેલો તફાવત શોધીને લખો.

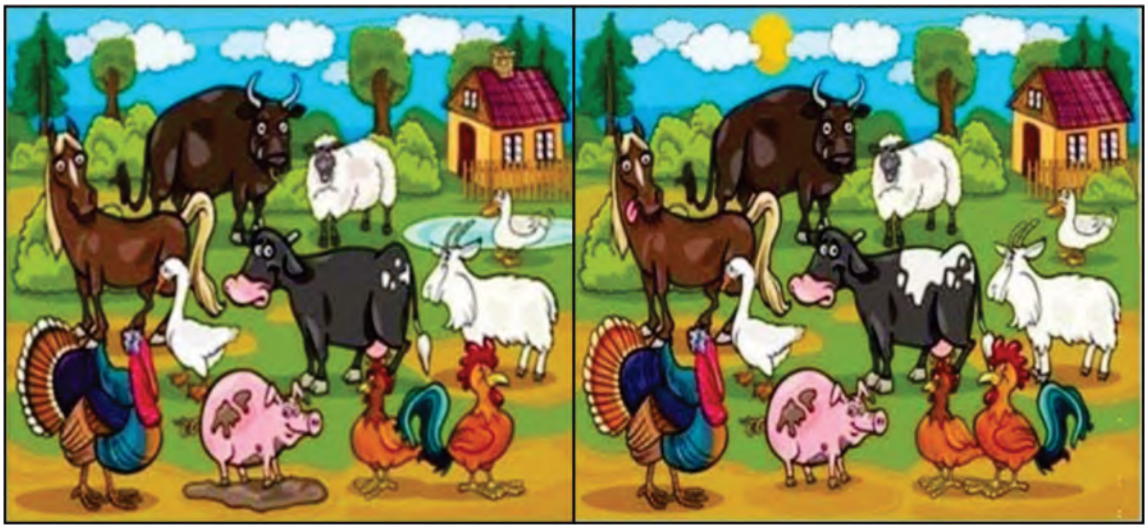

પ્રશ્ન 5. નીચેનો ફકરો વાંચીને આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

હવાડામાં નહિ જેવું પાણી હતું. કરશને નિસાસો નાખ્યો. એણે નજર ફેરવીને ગમાણ તરફ જોયું. પોતાના બંને બળદને જોઈને એ જાણે ભાંગી પડ્યો. એક બળદ બેઠો હતો અને બીજો વાગોળતો હતો. કરશને ફરીથી નિસાસો નાખીને આકાશ સામે જોયું.

1. હવાડામાં નહિ જેવું પાણી હતું, એટલે?

   (અ) હવાડામાં ઘણું પાણી હતું. (બ) હવાડામાં થોડું ઘણું પાણી હતું. (ક) હવાડામાં પાણી નહોતું.

2. 'કરશને દુઃખથી આહ નાખી' આ મતલબનું વાક્ય ફકરામાંથી શોધીને લખો.

3. ‘ઢોરના નીરણ માટે આડું લાકડું રાખી કરેલી જગ્યા’ એટલે...

(અ) ગમાણ (બ) ઘોડાર (ક) કોઠી

4. કરશને કેમ આકાશ સામે જોયું?

5. ‘ખાધેલું મોંમાં લાવી ફરી ચાવતો હતો.’ - રેખાંકિત શબ્દસમૂહનો અર્થ ફકરામાંથી શોધીને લખો.

પ્રશ્ન 6. તમે જોયેલા બજારનું વર્ણન કરો.

પ્રશ્ન 7. તમારા ગામના બજારમાં અને તમારા તાલુકાના બજારમાં શો-શો તફાવત છે તે લખો.

પ્રશ્ન 8. તમારે 'સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ' વિશે નિબંધ લખવાનો છે. તો તમે ક્યાંથી માહિતી મેળવશો? શી માહિતી મેળવશો?

ક્યાંથી ?	શી માહિતી?
(1) શિક્ષકને પૂછીશ.	(1) સરદાર પટેલના જન્મસ્થળ વિશેની માહિતી
(2) ____________	(2) ____________
(3) ____________	(3) ____________
(4) ____________	(4) ____________
(5) ____________	(5) ____________

પ્રશ્ન 9. 'આત્મનિર્ભર ભારત' અંતર્ગત તમે આત્મનિર્ભર કેવી-કેવી રીતે બની શકો તે અંગે વિચારીને લખો.

____

____

____

____

____

____

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 803	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઇન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.			
G 806	વેબસાઇટ, ઈમેઇલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 808	વાંચેલાં પુસ્તકોનો સારાંશ અને સમીક્ષા કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

2. એક જ દે ચિનગારી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.

પ્રશ્ન 1. **તમે શાળા પુસ્તકાલયમાંથી પુસ્તકો મેળવીને વાંચતા જ હશો. તમને વધારે પસંદ પડેલા કોઈ એક પુસ્તક વિશે લખો.**

પ્રશ્ન 2. **નીચે આપેલી વિશિષ્ટ પરિસ્થિતિમાં શું-શું કરી શકાય તે લખો.**

1. તમે ઘરમાં છો અને ભૂકંપના આંચકા અનુભવાય તો તમે શું કરો? શા માટે?

2. તમે રસ્તા પર જઈ રહ્યાં છો ને નજીકમાં જ કોઈ અકસ્માત સર્જાય તો શું કરશો?

3. વિનય NMMS ની પરીક્ષા આપવા ગયો, પરંતુ પરીક્ષાખંડમાં ગયા પછી યાદ આવ્યું કે તે પોતાની હૉલ ટિકિટ (પ્રવેશપત્ર) ઉતાવળમાં ઘરે ભૂલીને આવ્યો છે. આ સ્થિતિમાં વિનય શું કરશે?

પ્રશ્ન 3. નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક રસપ્રદ ફકરો લખો.

(ઠંડી, જિંદગી, તણખો, સૂરજ, કાયા, ધીરજ, મહેનત, વિપત્તિ, વાત, લોઢું, આભ)

પ્રશ્ન 4. નીચેના ફકરામાંથી અનાનાસિક શબ્દો શોધીને લખો.

જિંદગીમાં જેને દુઃખ જ ન આવ્યું હોય એવો કોઈ માણસ હોઈ શકે? ઈશ્વરને આપણે વંદન કરીએ ત્યારે મોટાભાગે એની પાસે સુખ ને સમૃદ્ધિ માગીએ છીએ, પરંતુ આપણે એ સ્વીકારીને જ ચાલવું જોઈએ કે, જીવનના માર્ગમાં પુષ્પોની જેમ કંટકો પણ વેરાયેલા હોય છે. આપણે સાચવી-સાચવીને આગળ વધવાનું હોય છે. સંતો ને મહંતો પણ કહે જ છે કે જીવનના પંથને ઉજાળવા માટેનો મંત્ર એક જ છે કે સુખમાં છકી ન જવું અને દુઃખમાં ડરી ન જવું! જીવનરૂપી જંગને જીતવાની ગુરુચાવી એક જ છે સુખ-દુઃખનો સ્વીકાર!

__________, __________, __________, __________, __________

પ્રશ્ન 5. કૌંસમાં આપેલા શબ્દનું યોગ્ય રૂપ બનાવી ખાલી જગ્યા પૂરો.

1. __________ માણસે બધાને સાચી સલાહ આપી. (ડાહ્યું)
2. તેણે __________ પાણીમાં ડૂબકી મારી. (ઊંડું)
3. __________ શહેરોમાં ગીચ વસ્તી હોય છે. (મોટું)
4. મીના પરીક્ષામાં __________ નંબરે પાસ થઈ. (પહેલું)
5. __________ અક્ષર હાથનું ઘરેણું છે. (સારું)

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી ઉદાહરણ પ્રમાણે વાક્ય બનાવો.

ઉદા. મહેનત - શરીર

વાક્ય : મહેનત કરવાથી શરીર સારું રહે છે.

1. મુશ્કેલી - જીવન

   વાક્ય : ____________________

2. ગાન - પંખી

   વાક્ય : ____________________

3. અગ્નિ - મનુષ્ય

   વાક્ય : ____________________

4. તણખો - મકાન

   વાક્ય : ____________________

5. ધીરજ - સફળ

   વાક્ય : ____________________

પ્રશ્ન 7. નીચેનાં વાક્યોમાંના રેખાંકિત શબ્દોને સ્થાને કૌંસમાં આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરીને અર્થ જાળવીને ફરીથી લખો.

ઉદાહરણ : રાજાએ <u>ધીરજ</u> રાખી. (ઉતાવળ)

રાજાએ ઉતાવળ ન કરી.

1. મનોજ <u>વહેલો</u> પહોંચ્યો. (મોડો)

   ____

2. તે <u>અસત્ય</u> ન બોલ્યો. (સત્ય)

   ____

3. શેઠ <u>ઉદાર</u> હતા. (કંજૂસ)

   ____

4. ઓરડામાં <u>અજવાળું</u> હતું. (અંધારું)

   ____

પ્રશ્ન 8. 'એક જ દે ચિનગારી' જેવું અન્ય એક પ્રાર્થનાગીત લખો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 9. નીચેની કાવ્યપંક્તિઓને વાક્યસ્વરૂપે લખો.

ઉદા. એક જ દે ચિનગારી, મહાનલ! એક જ દે ચિનગારી

વાક્ય હે અગ્નિસ્વરૂપ પરમાત્મા! અમને જ્ઞાનરૂપી એક તણખો આપ!

1. ચકમક લોઢું ઘસતાં-ઘસતાં, ખરચી જિંદગી સારી.

2. જામગરીમાં તણખો ન પડ્યો, ન ફળી મહેનત મારી.

3. ચાંદો સળગ્યો, સૂરજ સળગ્યો, સળગી આભઅટારી.

4. ઠંડીમાં મુજ કાયા થથરે; ખૂટી ધીરજ મારી;

5. વિશ્વાનલ! હું અધિક ન માગું; માગું એક ચિનગારી;

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

3. જુમો ભિસ્તી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 803 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઈન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.

G 813 ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.

G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.

પ્રશ્ન 1. **તમે સાંભળેલી / વાંચેલી હોય તેવી એક પશુપ્રેમ કે પંખીપ્રેમની વાર્તાનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં લખો.**

પ્રશ્ન 2. **વિચારીને લખો.**

1. તમે ઘાયલ પંખીને રસ્તામાં પડેલું જુઓ તો શું કરો?

2. તમને પ્રિય હોય તેવા પશુ / પંખી માટે તમે શું-શું કરો છો?

3. વેણુને બચાવવા માટેના બીજા કયા-કયા પ્રયત્નો થઈ શક્યા હોત?

4. જુમાની જગ્યાએ તમે હોત તો શું કરો?

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલાં વાક્યોને ઓળખો. પછી કર્તરિ વાક્યરચના હોય તો કર્મણિ અને કર્મણિ વાક્યરચના હોય તો કર્તરિમાં ઉદાહરણ મુજબ ફેરવો.

ઉદાહરણ તરીકે...

તૃષાથી જામફળ ખવાયું. (કર્મણિ વાક્યરચના)

તૃષાએ જામફળ ખાધું. (કર્તરિ વાક્યરચના)

1. રાજેશથી ઘોડીને ઝડપથી દોડાવવામાં આવી.

2. જિજ્ઞાસાએ ગીત ગાયું.

3. અકબરથી પુસ્તક વંચાયું.

4. સુદામા કૃષ્ણને ભેટી પડ્યા.

5. વિક્ટરથી ભોજન કરાયું.

પ્રશ્ન 4. નીચેનાં વાક્યોમાં જુમાનો કયો ભાવ પ્રગટ થાય છે તેની ચર્ચા કરી નોંધ કરો.

(ઈશ્વરેચ્છા, ડર, મિત્રતા, સહાય, ધમકી)

1. ''દોસ્ત! ભાગતો નહીં, આપણે બંને સાથે મળીને તેને ભગાડીશું.''

2. દોડો! દોડો! મારી ગાડી સળગી રહી છે.

3. ''પરમકૃપાળુ પરમેશ્વરને જે ગમ્યું તે ખરું!''

4. કોરોનાના કેરથી લોકો બહાર જવાનું ટાળી રહ્યા છે.

5. ''ભાગી જા, નહીં તો સારાવાટ નહીં રહે.''

પ્રશ્ન 5. નીચે આપેલાં વાક્યોને મળતાં આવતાં વાક્યો પાઠમાંથી શોધીને લખો.

1. આણંદપુરના છેવાડે ત્રણ છાપરાં હતાં.

2. જુમાના ઘરની ખડકી સાવ જર્જરિત હતી.

3. જુમો વેણુ માટે ઘાસ ખરીદતો.

4. જુમાને ઘરાક વધારવાનો શોખ નહોતો.

5. ત્રણ ઝૂંપડાં જેવાં ઘર આમલીની નીચે સમાઈ રહેતાં.

6. જુમો એક પૈસામાંથી શાકભાજી ખરીદતો.

પ્રશ્ન 6. રૂઢિપ્રયોગના અર્થને આધારે નીચેનાં વિધાન માટે યોગ્ય ઉત્તર પસંદ કરી તેની સામે ખરા (✓) ની નિશાની કરો.

1. જુમો એક હાથમાંથી બીજા હાથમાં ફર્યા કરતો.
   - ☐ (અ) જુમાને દરેક જણ રમાડતું.
   - ☐ (બ) જુમાની ખૂબ કાળજી લેવાતી.
   - ☐ (ક) જુમાને રમાડવા ઘણા નોકરચાકર હતા.
2. જુમાએ બધા તડકાછાંયડા જોઈ લીધા હતા.
   - ☐ (અ) જુમાએ ઘણાં સુખ ભોગવ્યાં હતાં.
   - ☐ (બ) જુમાએ ઘણાં દુ:ખ ભોગવ્યાં હતાં.
   - ☐ (ક) જુમાએ સુખદુ:ખની બધી સ્થિતિ અનુભવી હતી.

3. પૈસાની છોળ આંગણે રેલાતી ત્યારે જુમાને અનેક મિત્રો હતા.

☐ (અ) પૈસાદાર હતો ત્યારે જુમાને ઘણા મિત્રો હતા.

☐ (બ) જુમાને ગરીબીમાં પણ મિત્રોએ સાથ આપ્યો.

☐ (ક) જુમાને હવે કોઈ મિત્રો નહોતા.

પ્રશ્ન 7. ખોટી જોડણીવાળો શબ્દ તારવીને તેની નીચે લીટી કરીને ખાનામાં સુધારીને લખો.

1. સંસ્કૃત, પ્રતિતી, તખલ્લુસ, બુદ્ધિ ☐
2. પ્રજાવત્સલ, પારિતોષિક, વિસ્વાનલ, ભૂમિતિ ☐
3. વિનિમય, ચિનગારી, પઈસા, પદ્ધતિ ☐
4. વિશ્રાંતિ, મ્યુનિસિપાલીટી, વિદૂષક, પરમેશ્વર ☐

પ્રશ્ન 8. કૌંસમાં આપેલ શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને વાર્તા બનાવો.

(રળિયામણું, ઘટાદાર, જંગલી પ્રાણીઓ, જંગલ, મેળો, નિર્ણય, રાજા, પસંદ, ટોળું, પાણી, બચાવ, વૃક્ષો, સિંહ)

પ્રશ્ન 9. નીચેનો ફકરો વાંચીને એ જુમો પોતે બોલતો હોય એ રીતે લખો.

આજ હવે વેણુની પીઠ ઉપર મોટી મોટી મશક ભરીને જુમો સવારના પાંચ વાગ્યામાં નીકળતો. વેણુની ઘંટડી ધીમે વાગતી હોય ને જુમો એકાદ ગઝલ કે ગીત લલકારતો ચાલ્યો જતો હોય. બારણે બારણે પાણી ભરી દીધા પછી શેઠ ને નોકર બંને પાછા વળતા. જુમાએ એક પૈસાને બે ગાજર કે બહુ તો ટામેટાં કે ભાજી પોતાના શાક માટે અને બથ ભરીને ગદબ જેને વેણુ પાછળથી ખાતો આવતો હોય પાડા માટે લીધાં હોય.

આજ હવે વેણુની પીઠ ઉપર મોટી મોટી મશક ભરીને હું સવારના પાંચ વાગ્યામાં નીકળતો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 803	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઈન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.			
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

4. તને ઓળખું છું, મા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 810 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારી શાળાના શિક્ષક કે વડીલની મદદ લઈને નીચેની કાવ્યપંક્તિઓ પૂર્ણ કરો.

1. હતો હું સૂતો પારણે પુત્ર નાનો,
રડું છેક તો રાખતું કોણ છાનો.
____
____
____
____
____
____
તજી તાજું ખાજું મને કોણ દેતું?

2. મીઠાં મધુ ને મીઠા મેહુલા રે લોલ
એથી મીઠી તો મોરી માત રે
જનનીની જોડ સખી નહીં જડે રે લોલ!
____
____
____
____
____
હૈયું હેમંત કેરી હેલ રે...
જનનીની જોડ સખી નહીં જડે રે લોલ!

પ્રશ્ન 2. 'મા' વિશેનાં કહેવત, રૂઢિપ્રયોગ કે સૂક્તિ મેળવીને તેના અર્થ લખો.

ઉદાહરણ : તરીકે

1. ગોળ વિના મોળો કંસાર

મા વિના સૂનો સંસાર

અર્થ : ગોળ વિના કંસાર મોળો લાગે છે તેવી જ રીતે મા વિના સંસાર સૂનો/સ્વાદ વગરનો લાગે છે.

1. ______________________

અર્થ : ______________________

____

2. ______________________

અર્થ : ______________________

____

3. ______________________

અર્થ : ______________________

____

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલી પરિસ્થિતિમાં તમે શું કરશો તે વિચારીને તમારા શબ્દોમાં લખો.

1. પ્રવાસમાં તમે બીજા વિદ્યાર્થીઓથી વિખૂટા પડી ગયા છો...

____

____

____

____

2. તમારા ઘરમાં વધુ વરસાદથી પાણી ભરાઈ જાય છે...

____

____

____

____

3. તમારા ઘેરથી તમારા નાનો ભાઈ કશું કહ્યા વિના બહાર ગયો છે અને મોડી સાંજ સુધી આવ્યો નથી...

4. તમે તમારા ઘેર જવાનો રસ્તો ભૂલી ગયા છો...

પ્રશ્ન 4. 'મા' શબ્દ માટે વપરાતાં વિશેષણની યાદી બનાવો.

જન્મદાત્રી, ______, ______, ______, ______, ______

પ્રશ્ન 5. લીટી દોરેલ શબ્દની જગ્યાએ કૌંસમાંથી સમાનાર્થી શબ્દ શોધી વાક્ય ફરીથી લખો.

(તરણાં, સુગંધ, ગરમી)

1. તણખલાં એકઠાં કરીને સુગરી સરસ મજાનો માળો બાંધે છે.

વાક્ય :

2. અગરબત્તીની સુવાસથી આખું મંદિર મહેંકી ઊઠ્યું.

વાક્ય :

3. ઉનાળામાં લૂથી ઘણા લોકો બીમાર પડે છે.

વાક્ય :

પ્રશ્ન 6. તમારા નામમાં વપરાયેલા મૂળાક્ષરોથી શરૂ થતા દશ શબ્દોની સૂચિ કરો. પછી તે શબ્દોનો ઉપયોગ કરી અર્થસભર ફકરો લખી શીર્ષક આપો.

__________, __________, __________, __________, __________

__________, __________, __________, __________, __________

ફકરો :

પ્રશ્ન 7. 'મા' વિશે દસ વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 8. તમારા શિક્ષકની મદદ લઈને માતાનું ગૌરવ કરતાં કાવ્યો, વાર્તા, નવલકથા, નિબંધની યાદી તૈયાર કરો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 810	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________________ શિક્ષકની સહી ____________________

5. એક મુલાકાત

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 805 શિક્ષકની મદદથી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલૉજીની સમજે કેળવે છે.

G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 810 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના અહેવાલમાં કેટલીક વિગત છૂટી ગયેલ છે. આ વિગત સાથે તમારો અનુભવ જોડીને અહેવાલ પૂર્ણ કરો.

1. અમારી શાળામાંથી પ્રવાસમાં ____________ સ્થળે જવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
2. ____________ તારીખે ____________ વારના રોજ ____________ વાગ્યે અમે ____________ માં બેસીને પ્રવાસે નીકળ્યાં.
3. રસ્તામાં અમે ____________________________
4. અમે ____________________ પહોંચ્યાં.
5. ____________ અમે ____________, ____________ સ્થળ જોયાં.
6. ____________________ મને ખૂબ ગમ્યું કારણ કે, ____________________
7. ____________________ ની વિશેષતા હતી કે, ____________________
8. ____________________ જગ્યાએ મને યાદગાર અનુભવ થયો કે, ____________________
9. ____
10. ____

પ્રશ્ન 2. નીચે દર્શાવેલ વસ્તુ કે સ્થળ વિશે માહિતી એકત્રિત કરી પાંચ વાક્યો લખો.

1.

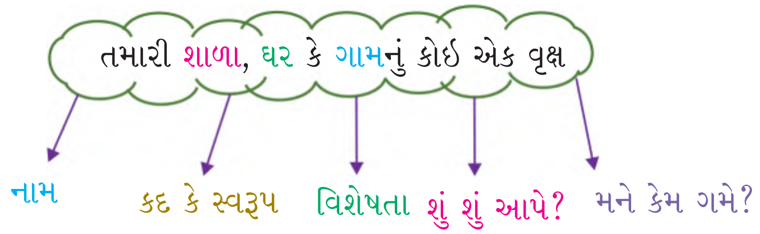

____

____

____

____

____

2.

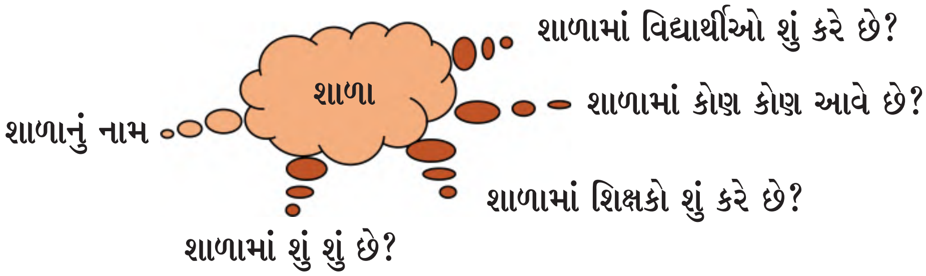

____

____

____

____

____

____

____

____

3. **શાળામાં તમારો વર્ગખંડ કયાં આવેલો છે?**

આ ખંડમાં શિક્ષક અને વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત કોણ કોણ આવે છે?

વર્ગખંડ

વર્ગખંડમાં શું શું છે?

પ્રશ્ન 3. તમારો શાળાનો પહેલો દિવસ યાદ કરો. તે દિવસે તમે શું શું કર્યું તે વિશે પાંચ વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 4. તમારી શાળાના મુખ્ય શિક્ષકનો પરિચય પાંચ વાક્યમાં આપો.

6. તમારા આવનારા જન્મદિવસે તમે શું-શું કરશો?

1. ______

2. ______

3. ______

4. ______

5. ______

પ્રશ્ન 5. ટેકનોલૉજીની મદદથી ગુજરાતની રમતવીર, પુરસ્કારવિજેતા, સરિતા ગાયકવાડ વિશે માહિતી એકત્રિત કરી તેના વિશે પાંચ વાક્ય લખો.

1. ______

2. ______

3. ______

4. ______

5. ______

પ્રશ્ન 6. નીચેનો ફકરો વાંચીને આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

રાજપૂતકાળ દરમિયાન ધાર્મિક તેમજ અન્ય પ્રકારનું સાહિત્ય મોટા પ્રમાણમાં લખાયું. આ યુગમાં રાજાઓ તરફથી વિદ્વાનો અને વિદ્યાને ઘણું ઉત્તેજન મળતું. આ સમયમાં સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, તમિલ, કન્નડ, તેલુગુ વગેરે ભાષાઓમાં ઘણું સાહિત્ય લખાયું. સંસ્કૃત ભાષાના મહાન કવિ માઘે 'શિશુપાલવધ' નામે મહાકાવ્ય રચ્યું હતું. તેમાં શ્રીકૃષ્ણે શિશુપાલનો વધ કેવી રીતે કર્યો તેનું વર્ણન કર્યું છે. આવા જ બીજા એક કવિ શ્રીહર્ષે નળ અને દમયંતીની કથા 'નૈષધચરિત' નામના મહાકાવ્યમાં કરી છે.

પ્રશ્ન :

1. આ ફકરામાં કઈ-કઈ ભાષાઓનો ઉલ્લેખ છે? તમે જાણતા હો તેવી એ સિવાયની બીજી ભાષાઓનાં નામ લખો.

______

______

______

2. ફકરામાં વપરાયેલ ‘ધાર્મિક તેમજ અન્ય પ્રકારનું સાહિત્ય મોટા પ્રમાણમાં લખાયું.’ વાક્યનો અર્થ નીચેના પૈકી કયો છે?

(અ) માત્ર ધાર્મિક સાહિત્ય (બ) ધાર્મિક તેમજ કલાત્મક સાહિત્ય

(ક) જુદા જુદા ધર્મોનું સાહિત્ય

3. ‘માઘ મહાન કવિ હતા.’ - વાક્યમાં ____________ વિશેષણ છે.

(અ) મહાન (બ) માઘ (ક) કવિ

4. રાજાઓ વિદ્વાનો અને વિદ્યાને શા માટે ઉત્તેજન આપતા હશે?

____

____

____

____

પ્રશ્ન 7. ‘મહાકાવ્ય’ સિવાય અન્ય કયાંકયાં કાવ્યસ્વરૂપો વિશે તમે જાણો છો તે લખો.

(1) સૉનેટ (2) ________ (3) ________

(4) ________ (5) ________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 805	શિક્ષકની મદદથી દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઇન્ફર્મેશન ટેકનોલૉજીની સમજે કેળવે છે.			
G 806	વેબસાઇટ, ઇમેઇલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 810	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

6. ધૂળિયે મારગ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 804 લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.

G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના મુદ્દાઓને આધારે વાર્તા લખીને તેને યોગ્ય શીર્ષક આપો.

એક ચોર - ભિક્ષા માગવા એક સાધુનું તેના ઘેર પધારવું - સાધુના ઉપદેશથી પ્રેરાઈને હંમેશાં સાચું બોલવાનું વ્રત લેવું - રાજમહેલમાં ચોરી કરવા જવું - મહેલના દરવાજે પ્રધાનનો મેળાપ - ચોરાયેલી માલમત્તામાં અડધો ભાગ રાખવાની પ્રધાનની શરત - ચોરી કરતાં ચોરનું પકડાઈ જવું - સો કોરડા પ્રધાનને મારવાની ચોરની વિનંતી - પરિણામ.

પ્રશ્ન 2. પંક્તિ પરથી ઉદાહરણ પ્રમાણે વાક્ય બનાવીને લખો.

ઉદાહરણ : કોણે કીધું ગરીબ છીએ? કોણે કીધું રાંક?

વાક્ય આપણે ગરીબ કે રાંક છીએ એવું કોણ કહે છે?

1. કાં ભૂલી જા મને રે ભોળા, આપણા જુદા આંક

વાક્ય ______________________________

2. ખુલ્લાં ખેતર અડખેપડખે, માથે લીલું આભ

વાક્ય ______________________________

3. સુખ-દુ:ખોની વારતા કે'તા બાથમાં ભીડી બાથ.

વાક્ય ______________________________

4. ઉપરવાળી બૅન્ક બેઠી છે આપણી માલંમાલ

વાક્ય ______________________________

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલા ઉદાહરણ મુજબ સુવિચારો પ્રગટ કરતી કહેવતો શોધીને લખો.

ઉદાહરણ : સંતોષી નર સદા સુખી.

1. ______________________________
2. ______________________________
3. ______________________________
4. ______________________________
5. ______________________________

પ્રશ્ન 4. કૌંસમાં આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને ખાલી જગ્યા પૂરો.

ઉદાહરણ : <u>ધૂળિયે</u> માર્ગે દોડતી હતી. (ધૂળિયા, પાળિયા, નળિયાં)

1. __________ બળદ પાણી પીતો હતો. (શામળો, કામળો, ધાબળો)
2. વીરના __________ હીરલા જડ્યા રે લોલ! (વાવણિયો, વાવણિયે, વાવણી)
3. __________ કાંઈ હંસ-પોપટને મોર. (વાંસળી, વાંસળિયે, વાંસળીએ)
4. __________ રાતાં ફૂલ રે ભમ્મર રે રંગ ડોલરિયો! (ઝૂમખડું, ઝૂમખડે, ઝુમખું)
5. મને __________ ચમકતો ચાંદલો ગમે! (આભલે, આભ, આભલું)

પ્રશ્ન 5. જોડકાં જોડો.

અ	બ		
1. ગાય : હાથી	મોર :	______	(ચકલી, માણસ, જિબ્રા, જિરાફ)
2. ઘોડો : તબેલો	વહાણ :	______	(વખાર, ગૅરેજ, વાડો, ગોદી)
3. કોયલ : ટહુકો	ગુલાબ :	______	(છોડ, ફૂલ, સુગંધ, વૃક્ષ)
4. ઘોડો : ગધેડો	વાઘ :	______	(સિંહ, બિલાડી, બોડ, ભેંસ)
5. આંખ : ચશ્માં	કાન :	______	(એરિંગ, ટેલિફોન, મેગાફોન, એડિફોન)

પ્રશ્ન 6. તમારા વિસ્તારમાં બોલાતા તળપદા શબ્દો વડીલો-શિક્ષકો પાસેથી જાણીને તે શબ્દો અને તેના અર્થ લખો.

______ ______ ______ ______

______ ______ ______ ______

______ ______ ______ ______

પ્રશ્ન 7. અહીં કવિએ માર્ગને 'ધૂળિયો' કહ્યો છે. નીચે આપેલા શબ્દો માટે તમે કયો શબ્દ વાપરશો?

______ વરસાદ ______ પાટિયું ______ ગામડું

______ બળદ ______ વડલો ______ કૂતરી

______ કપડાં ______ ખેતર ______ દૂધ

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 804	લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			

તારીખ : ______ શિક્ષકની સહી ______

7. દેશભક્ત શેઠ જગડુશા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 803 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઇન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.

G 806 વેબસાઇટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. પ્રજાવત્સલ અને દેશભક્ત એટલે શું?

2. કોરોના મહામારીના સમયમાં તમે અન્યને કેવી કેવી મદદ કરી શકો?

3. ચોમાસામાં વરસાદ જ ન પડે તો આપણે શી-શી મુશ્કેલીઓ પડે?

4. તમે બચત કરેલા પૈસા કે છલોછલ ભરાયેલા ગલ્લાના પૈસા ક્યાં-ક્યાં વાપરશો?

5. ભારત દેશ માટે તમે શું કરી શકો?

પ્રશ્ન 2. તમારા શિક્ષક કે વડીલ પાસેથી કુદરતી આપત્તિ વિશે જાણી તેના વિશે વિસ્તારથી લખો.

પ્રશ્ન 3. તમારા વિસ્તારમાં નીચેની પરિસ્થિતિ ઊભી થાય ત્યારે તમે શું કરશો? કોઈ એક વિશે લખો.

- નદીમાં ભયાનક પૂર આવ્યું છે.
- વાવાઝોડાથી ખૂબ નુકસાન થયું છે.
- આ વર્ષે અતિ વરસાદ પડ્યો છે.

પ્રશ્ન 4. નીચેના એક શીર્ષક પરથી દશ-બાર વાક્યો લખો.

- હું પણ એક દેશભક્ત
- દાનપેટી બોલે છે.

પ્રશ્ન 5. રક્ષાબંધનના પર્વ પહેલાં નીલમ અને જિજ્ઞા બંને જાતે રાખડીઓ બનાવીને તેમના વર્ગના વિદ્યાર્થીઓને ભેટ આપવાનું નક્કી કરે છે. આ બંને વચ્ચે થયેલી વાતોના રચના સંવાદો લખો.

નીલમ : જિજ્ઞા, રક્ષાબંધન નજીક છે એ તો તું જાણે જ છે ને!

જિજ્ઞા : જાણું કેમ નહિ! આવતા અઠવાડિયે જ છે.

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દસમૂહ માટે વપરાતો એક શબ્દ કોઠામાંથી શોધીને ઉદાહરણ પ્રમાણે તેની ફરતે વર્તુળ કરો.

1. સરસામાન કે અનાજ રાખવાની જગ્યા
2. આંગળી ઉપરની સાંધા આગળની રેખા
3. દરવાજા પાસે ઊભો રહી ચોકી કરનાર
4. ખૂટે નહિ તેવું
5. શબને ઓઢાડવાનું કપડું
6. દીવાલ પર લગાવેલી જાહેરાત
7. ભયંકર આફત સૂચવનારી ભવિષ્યવાણી
8. મોટો રુઆબદાર વેપારી
9. આરપાર જોઈ શકાય તેવું

વ	કા	ર	વે	ઢો	મા	જ્ઞ	જ
ખા	મ	જા	ક	દ	ર	વા	ન
ર	જા	શા	હ	સો	દા	ગ	ર
ડા	ર	ખા	ટ	છ	ધ	ણી	ક
જ	ભીં	ત	પ	ત્ર	વા	ત	ફ
અ	ખૂ	ટ	ઠ	ળ	ચા	થા	ન
બ	ર	લ	કા	મ	ફા	પ	ગ
હ	પા	ર	દ	ર્શ	ક	શ	ભ

પ્રશ્ન 7. આપેલા વર્તુળમાંથી સાચો શબ્દ પસંદ કરી નીચેની ખાલી જગ્યામાં લખો.

ગાડી | પાણિ | રંગ | જગ | ગાંડી | બસ | જંગ | રગ | પાણી

1. પાટા પર રેલ ____________ ચાલી જાય છે.
2. કોઈની દુ:ખતી ____________ દબાવવી નહીં.
3. કોરોના સામેનો ____________ આપણે ચોક્કસ જીતીશું.
4. સિકંદર ____________ જીતવા નીકળ્યો હતો.
5. કૃષ્ણના ____________ માં ચક્ર હતું.
6. વાહ! ચિત્રમાં કેવા સરસ મજાના ____________ પૂર્યા છે.

પ્રશ્ન 8. નીચે આપેલા શબ્દનો ઉપયોગ કરી ઉપમા અથવા રૂપક અલંકારનું વાક્ય બનાવીને લખો અને ખાનામાં તેનો પ્રકાર લખો.

ઉદાહરણ : પ્રજા

વિશળદેવની પ્રજા પારેવાં જેવી ભોળી હતી. [ઉપમા અલંકાર]

1. રાજા

   વાક્ય : ____________________ [   ]

2. સિંહાસન

   વાક્ય : ____________________ [   ]

3. વરસાદ

   વાક્ય : ____________________ [   ]

4. ગુજરાત

વાક્ય : ____________________

5. રોટલો

વાક્ય : ____________________

પ્રશ્ન 9. બંધબેસતાં જોડકાં જોડો.

'અ'	'બ'
1. હું વહેલો ન ઊઠ્યો હોત તો	1. પાટણની પ્રજા ભૂખે મરત!
2. મેં ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો	2. પણ હું સફળ ન થયો.
3. જગડુશાએ અનાજ ન આપ્યું હોત તો	3. કેમ કે તેને તરતાં આવડતું હતું.
4. મેં પ્રયત્ન તો કર્યો.	4. હું ગાડી ચૂકી ગયો હોત.
5. તે પૂરમાં બચી ગયો.	5. તેથી હું મોટો અધિકારી બન્યો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 803	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઇન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.			
G 806	વેબસાઇટ, ઈમેઇલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

8. આજ આનન્દ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 816 ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે લખે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારા વિસ્તારમાં ગવાતું તમારું મનગમતું લોકગીત લખો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 2. ચિત્ર જોઈ તેના વિશે 10 વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલા શબ્દોને યોગ્ય ક્રમમાં ગોઠવી તેનું એક-એક વાક્ય બનાવી લખો.

(વાવણી, ઊપજ, બળદ, વીજળી, વરસાદ, બાજરો, કોઠાર, ગડગડાટ, લણણી, ખેડૂત)

પ્રશ્ન 4. આપેલા ઉદાહરણ મુજબ નીચેના શબ્દોમાંથી ત્રણ-ત્રણ શબ્દોની જોડ બનાવો.

ઉદાહરણ : આંગણું, ફળિયું, ઓટલો

(ઓતર-દખણ, કપાસ, વીજળી, ઘૂઘરી, બીજ, આભ-ધરતી, વાવણી, બળદ, જાર, પૂર્વપશ્ચિમ, ગડગડાટ, બાજરો, હળ, ચમકારા, ઊપજ)

1. ______ ______ ______
2. ______ ______ ______
3. ______ ______ ______
4. ______ ______ ______
5. ______ ______ ______

પ્રશ્ન 5. તમને આવડતું કોઈ એક વર્ષાગીત લખો.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દોમાથી ધ્વનિઓ છૂટા પાડીને લખો.

ઉદાહરણ : ધરતી = ધ્ + અ + ર્ + અ + ત્ + ઈ

1. આનંદ = ______
2. લલાટ = ______
3. વિદ્યાર્થી = ______
4. ગાય = ______
5. સરિતા = ______

પ્રશ્ન 7. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

1. ખેડૂતને વરસાદ આવે ત્યારે આનન્દ થાય છે, તમને ક્યારે ક્યારે આનન્દ થાય છે?

2. વરસાદ પડે ત્યારે તમે શું-શું કરો છો?

3. વરસાદને લગતા પાંચ શબ્દો લખી તેનો વાક્યપ્રયોગ કરો.

4. ચોમાસાની ઋતુ સિવાય વરસાદ આવે ખરો? આવે તો તેને આપણે શું કહીએ છીએ?

5. લોકગીત એટલે શું?

પ્રશ્ન 8. નીચે આપેલા ઉદાહરણ મુજબ વ્યવસાયકારને ઉપયોગી સાધન-સામગ્રી આપેલ છે, તે મુજબ આપેલ વ્યવસાયકારનાં સાધન-સામગ્રી લખો.

ઉદાહરણ : ખેડૂત = હળ, દાતરડું, બળદગાડું, વાવણિયું, ટ્રૅક્ટર

1. દરજી = ______
2. સુથાર = ______
3. કડિયો = ______
4. ડૉક્ટર = ______
5. કાછિયો = ______

પ્રશ્ન 9. આ લોકગીતમાં કેટલાક તળપદા શબ્દોનો ઉપયોગ થયો છે. તમે તમારા વિસ્તારમાં બોલાતા દશ શબ્દો લખો.

1. ______ 6. ______
2. ______ 7. ______
3. ______ 8. ______
4. ______ 9. ______
5. ______ 10. ______

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 816	ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે લખે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ______ શિક્ષકની સહી ______

9. દીકરાનો મારનાર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 804 લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.

G 808 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા ઉત્સવોમાં ભાષામાં થતી રજૂઆત સમજે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

પ્રશ્ન 1. તમારા શિક્ષક અથવા વડીલ પાસેથી તમારા વિસ્તારની લોકકથા સાંભળીને એને તમારા શબ્દોમાં લખો.

પ્રશ્ન 2. નીચેનાં જોડકાં જોડો.

'અ'	'બ'
1. જીવનચરિત્ર	1. પોતાના જીવન વિશેનું વર્ણન
2. નવલિકા	2. લોકો દ્વારા રચાયેલ સાહિત્ય
3. લોકકથા	3. જેમાંથી ઉપદેશ મળતો હોય તેવી કથા
4. બોધકથા	4. ટૂંકીવાર્તા
5. આત્મકથા	5. બીજા દ્વારા લખાયેલ પ્રખ્યાત વ્યક્તિના જીવનનું વર્ણન

પ્રશ્ન 3. તમારા વિસ્તારમાં વપરાતી લોકબોલીના પાંચ શબ્દો લખી તેનું એક-એક વાક્ય બનાવીને લખો.

1. શબ્દ : ____________
   વાક્ય : ____
2. શબ્દ : ____________
   વાક્ય : ____
3. શબ્દ : ____________
   વાક્ય : ____
4. શબ્દ : ____________
   વાક્ય : ____
5. શબ્દ : ____________
   વાક્ય : ____

પ્રશ્ન 4. 'દીકરાનો મારનાર' એકમમાં પહેરવેશના નીચેના શબ્દો વપરાયેલ છે.

(ચોરણી, પાસાબંધી કેડિયું, પછેડી, પાઘડી)

તમારા વિસ્તારના લોકોના પહેરવેશ વિશેના પાંચ શબ્દો લખો.

__________ __________ __________ __________ __________

પ્રશ્ન 5. સંધિ છોડો.

1. વિશ્વાનલ : ____________________
2. જિતેન્દ્ર : ____________________
3. સપ્તર્ષિ : ____________________
4. મનોહર : ____________________
5. સજ્જન : ____________________

પ્રશ્ન 6. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. તમે ધુળેટી કેવી રીતે ઊજવો છો?

2. રમતાં-રમતાં તમારાથી અચાનક તમારા મિત્રને વાગી જાય છે તો તમે શું કરશો?

3. ધુળેટીના તહેવારમાં ગોઠ્ય ઉઘરાવવામાં આવતી હતી, બીજા કયા કયા તહેવારે ફાળો ઉઘરાવવામાં આવ છે?

4. પહેલાંના સમયમાં મુસાફરી માટે ઘોડા, બળદગાડું વગેરેનો ઉપયોગ થતો હતો. હાલમાં મુસાફરી માટે શેનો-શેનો ઉપયોગ થાય છે?

પ્રશ્ન 7. નીચે આપેલાં વાક્યોમાં કયો ભાવ પ્રગટ થાય છે તે કૌંસમા આપેલ શબ્દમાંથી પસંદ કરી લખો.

(સંવેદના, હર્ષ, ડર, ક્રોધ, ક્ષમા, ઉદારતા)

1. ''આ મારી ઘોડી આપું છું, ચડીને ભાગવા માંડ.'' ☐
2. તમારી એક ભૂલ હું માફ કરું છું. ☐
3. મેહુલની આંખો ગુસ્સાથી લાલચોળ થઈ ગઈ. ☐
4. મનગમતું રમકડું મળતાં નિશા આનંદથી નાચવા લાગી. ☐
5. મને તરતાં નથી આવડતું તેથી પાણીમાં જવાની મને બહુ બીક લાગે છે. ☐

પ્રશ્ન 8. નીચે આપેલ ખાનામાં જૂના સમયમાં વપરાતા શબ્દો આપેલા છે. તેની સામેના ખાનામાં હાલના સમયમાં વપરાતા શબ્દો લખો.

1. મુસાફરી માટે	ઘોડી	
2. રક્ષણ માટે	તલવાર	
3. મનોરંજન માટે	ડાયરો	
4. સવારના સમયે પીવાનું પીણું	કસુંબો	
5. લોકોનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી વ્યક્તિ	રાજા	

પ્રશ્ન 9. નીચે આપેલ ફકરામાં કૌંસમાં આપેલ શબ્દોને યોગ્ય જગ્યાએ મૂકો.

(પડવો, હુતાશણી, ધુળેટી, રોળે, ઘેરૈયા, ગોઠ્ય)

દર વર્ષે ફાગણ માસની પૂનમના દિવસે હોળીનો તહેવાર આવે છે. તેના પછીનો બીજો દિવસ એટલે ________ હોળીના બીજા દિવસને ________ પણ કહેવામાં આવે છે. સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં હોળીને ________ થી ઓળખવામાં આવે છે. ફાગણના ફાગ અને ધુળેટી સાથે લોકો એકબીજાને ________ છે અને બધા વિસ્તારોમાં ફરીને હોળી માટે ફાળો ઉઘરાવે છે. જેને ________ પણ કહે છે. હોળી રમતા લોકોને ________ કહેવામાં આવે છે.

પ્રશ્ન 10. નીચે એક રૂઢિપ્રયોગ માટે બે વાક્યો આપેલાં છે. રૂઢિપ્રયોગ સાથે બંધબેસતા વાક્ય સામે (✓) ની નિશાની કરો.

પેટ મોટું હોવું
1. નગરશેઠનું પેટ દડા જેવું મોટું હતું. ☐
2. રાજા મોટા પેટવાળા હતા તેથી રોજ દાન કરતા. ☐

દિ ફરવો
1. રાવણનો દિ ફર્યો હતો એટલે તેણે સીતાજીનું અપહરણ કર્યું. ☐
2. આજે ગુરુવાર છે અને કાલે દિ ફરશે એટલે શુક્રવાર આવશે. ☐

રંગમાં ભંગ પડવો
1. ટી.વી.માં ક્રિકેટ મેચનું પ્રસારણ આવતું હતું ત્યાં વીજળી ગુલ થતાં મારા રંગમાં ભંગ પડ્યો. ☐
2. વિપુલે ભીંત પર દોરેલા ચિત્રના રંગમાં કાપા કર્યા ને રંગમાં ભંગ પડ્યો. ☐

દુઃખતી નસ દબાવવી	1.	મારો હાથ દુઃખતો હતો, ભાઈએ મારી દુઃખતી નસ દબાવી.	☐
	2.	અપરાધીને ભૂતકાળ યાદ કરાવતાં તેની દુઃખતી નસ દબાઈ.	☐
ચીંથરાં ફાડવાં	1.	દરજી કપડાંનાં ચીંથરાં ફાડે છે.	☐
	2.	શિયાળને ખબર હતી ક દ્રાક્ષ મળવાની નથી છતાં તે કૂદકા મારી ચીંથરા ફાડતું હતું.	☐

પ્રશ્ન 11. નીચે આપેલાં વાક્યોમાં રેખાંકિત કરેલા શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દોનો ઉપયોગ કરી બીજું વાક્ય બનાવીને લખો.

1. આજે સવારે મેં ગુલાબજાંબુ ખાધાં.

____

2. સુગંધ કદી કોઈ જગ્યાએ રોકાતી નથી અને એટલે જ કોઈ જગ્યા સુગંધને રોકી શકતી નથી.

____

3. દિવાળીના પર્વે હું દીવા પ્રગટાવવા ગયો.

____

4. ફૂલો અને અગરબત્તીની ફોરમ સૌને ગમે છે.

____

5. આંખના પલકારામાં ઘોડી તીરની જેમ છૂટી.

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 804	લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.			
G 808	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા ઉત્સવોમાં ભાષામાં થતી રજૂઆત સમજે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			

તારીખ : ______________ શિક્ષકની સહી ______________

10. અઢી આના

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 816 ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચે આપેલા પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. આ પાઠમાં લેખકને સંસ્કૃત ભાષા શીખવાની ઈચ્છા થઈ હતી, તમને કઈ ભાષા શીખવાનું ગમે તેનું વર્ણન કરો.

____

____

____

2. પુસ્તકાલયમાંથી તમને ગમતાં દશ પુસ્તકોનાં નામ લખો.

____

____

____

3. તમારા મિત્રને તમે મદદ કરો છો? કેવી રીતે?

____

____

____

4. લેખક સુરપુરાથી નીકળ્યા અને વૃંદાવન પહોંચ્યા તેની વચ્ચે કયાં-કયાં સ્થળો આવ્યાં હતાં?

____

____

____

5. તમારે કોઈ સંકલ્પ લેવાનો થાય તો તમે કયો સંકલ્પ લેશો?

____

____

____

પ્રશ્ન 2. નીચે આપેલાં વાક્યો સામે કૌંસમાંથી યોગ્ય અલંકાર પસંદ કરી લખો.

(અંત્યાનુપ્રાસ, શબ્દાનુપ્રાસ, વર્ણાનુપ્રાસ)

1. પ્રભુના એ પ્રેમ તણી પૂતળી રે લોલ. ______________
2. પાને પાને પોઢી રાત, તળાવ જંપ્યું કહેતાં વાત. ______________
3. કાયાની માયામાંથી છૂટવા ગોવિંદરાયની માયા કરો. ______________

પ્રશ્ન 3. તમારા વિસ્તારની નદીને સ્વચ્છ રાખવા તમે શું કરશો?

____

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 4. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવીને લખો.

સંસ્કૃત	સુરપુરા	સ્વચ્છતા	સૌંદર્ય	સ્ટેશન
સ્વામી	સગવડ	સંચાલન	સમય	સજ્જન
______	______	______	______	______
______	______	______	______	______

પ્રશ્ન 5. નીચે આપેલા નકશામાં લેખક ઊંઝાથી વૃંદાવન ગયા હતા તે રસ્તાનું અનુમાન કરી વચ્ચે આવતાં સ્થળોનાં નામ લખો. ત્યારબાદ નકશાની નીચે ટૂંકું પ્રવાસવર્ણન લખો.

લેખક પોતાના ઘરેથી ઊંઝા પહોંચ્યા.

પ્રશ્ન 6. નીચે કેટલાક જૂના સિક્કાનાં ચિત્રો આપ્યાં છે. આ જોઈ ત્યારબાદ 'એક સિક્કાની આત્મકથા' તમારા શબ્દોમાં લખો.

પ્રશ્ન 7. નીચે આપેલા શબ્દચોરસમાંથી કૌંસમાં આપેલા શબ્દો શોધીને તેની ફરતે વર્તુળ કરો અને આપેલા શબ્દ પરથી એક-એક વાક્ય બનાવીને લખો.

(પાઠશાળા, બાલ્યકાળ, તાંત્રિક, નિસ્પૃહ, પાથરણું)

પ્રશ્ન 8. નીચેના ઉદાહરણ મુજબ આપેલા શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દનો ઉપયોગ કરી વાક્ય બનાવીને લખો.

ઉદાહરણ : પાઠશાળા : નિશાળ

વાક્ય : હું રોજ નિશાળે ભણવા જાઉં છું.

ભિખારી :

વાક્ય :

સવાલ :

વાક્ય :

અવાજ :

વાક્ય :

અશ્રુ :

વાક્ય :

પ્રતિમા : ____________________

વાક્ય : ____

પ્રખ્યાત : ____________________

વાક્ય : ____

પ્રશ્ન 9. કૌંસમાં આપેલા પૂર્વ પ્રત્યયનો ઉપયોગ કરી વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ બનાવીને લખો.

(અ, નિઃ, અપ, ગેર, અણ, વિ)

માન : __________	સત્ય : __________
આવડત : __________	સ્વાર્થ : __________
યોગ : __________	હાજર : __________

પ્રશ્ન 10. નીચે આપેલા શબ્દોનો ઉપયોગ કરી અન્નક્ષેત્ર વિશે ફકરો લખો.

ભોજનશાળા, પાણી, ભોજન, ભૂખ, ભિક્ષુક, પાથરણું, પૈસા, રસોડું, આશ્રમ, સંચાલન

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 806	વેબસાઇટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 816	ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

11. વળાવી બા આવી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.

G 816 ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. ધંધાર્થે બહાર વસેલાં કુટુંબીજનો કયા કયા પ્રસંગોએ વતનમાં આવે છે?

2. વિદાય થતા ભાઈઓના કુટુંબમાં કોણ-કોણ હતું?

3. સંતાનોની વિદાયની આગલી રાતે વડીલોના મનમાં કેવી સ્થિતિ હતી?

4. તમારા પરિવારમાંથી કોઈ ધંધાર્થે અથવા નોકરી માટે બહાર વસેલું છે? કોણ? ક્યાં?

5. દિવાળીના તહેવારની ઉજવણી તમારા ઘરમાં કઈ રીતે કરવામાં આવે છે?

પ્રશ્ન 2. નીચેની કાવ્યપંક્તિનો ભાવાર્થ તમારા શબ્દોમાં લખો.

1. નિહાળ્યો સૌ વચ્ચે નિયત કરી બેઠો નિજ જગા,
ઉવેખી એને સૌ જરઠ વળી વાતે સૂઈ ગયાં.

પ્રશ્ન 3. શાળા-પુસ્તકાલયનાં પુસ્તકોમાંથી માતાને લગતી પંક્તિઓ શોધીને લખો.

પ્રશ્ન 4. નીચે આપેલાં વાક્યો 'વળાવી બા આવી' કવિતાની કઈ પંક્તિનો અર્થ ધરાવે છે તે શોધીને લખો.

1. પોતાનાં સંતાનો ધંધાર્થે દૂર દૂર વસેલાં છે.

2. અરધી વસ્તી ઓછી થઈ ગઈ, આખું ઘર શાંત થઈ ગયું.

3. આખા ઘરમાં વિરહ વ્યાપેલો જોયો ને તે પગથિયે જ બેસી પડી.

4. બા પોતાનાં બધાં સંતાનોને એક પછી એક વળાવીને આવી.

5. સવારે ભાભીનો ભર્યો પરિવાર લઈને ભાઈ ઊપડ્યા.

પ્રશ્ન 5. નીચે આપેલા શબ્દસમૂહ માટે એક શબ્દ લખો.

1. વિધવા સ્ત્રીના નામ આગળ માનાર્થે વપરાતું વિશેષણ - ________
2. નવી પરણેલી સ્ત્રી - ________
3. પ્રિય વચન બોલનારી અને ધીમું-ધીમું હસતી - ________
4. પ્રિયજનોનો વિયોગ - ________
5. ઘરમાં પ્રસરેલું - ________

પ્રશ્ન 6. અલગ પડતો શબ્દ છેકી નાખો.

1. ધંધો, વ્યવસાય, વેપાર, નોકરી
2. જનની, જાનકી, માતા, જનેતા
3. સ્મિત, હાસ્ય, રુદન, મલકાટ
4. પિતા, જનક, તાત, પિતૃત્વ
5. રાત્રિ, નિશા, અંધારું, રજની

પ્રશ્ન 7. ''મા તે મા, બીજા બધા વગડાના વા'' વિશે તમારા શબ્દોમાં વર્ણન કરો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			
G 816	ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

12. નવા વર્ષના સંકલ્પો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. તમે સંકલ્પો ક્યારે કરો છો?

2. વહેલા ઊઠવાથી મારી જિંદગીમાં લગભગ ચાર વર્ષ જેટલો વધારો થાય એવું લેખક કેવી રીતે કહે છે?

3. ''ચા છોડી દેનાર માણસના સંયમનો મહિમા દિશદિશામાં ગાજી રહ્યો.'' - પાઠના આધારે વિધાન સમજાવો.

4. તમે લીધેલા સંકલ્પોની યાદી બનાવો.

5. તમે લીધેલા સંકલ્પોમાંથી કોઈ એક સંકલ્પ પાળવાના ફાયદા જણાવો.

પ્રશ્ન 2. નીચેનો ફકરો વાંચી તેને આધારે પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

નવા વર્ષના સંકલ્પો એટલે વહેલી પરોઢનું ઝાકળ : બે ઘડી સંતોષ આપી પાછું ઊડી જવાનું, વૈશાખની બપોરે જેમ વંટોળિયા જાગીજાગીને પાછા સૂઈ જાય છે અથવા શિયાળાની સવારે જગતના કો' અગમ્ય ખૂણેથી એકાદ શરદીનું મોજું આવી આપણો કબજો લઈ લે અને દિવસભર રડાવી-રડાવીને અંતે આવ્યું હતું, એમ અનંતમાં ચાલ્યું જાય છે, કે પછી ઉસ્તાદના જલસામાં કોઈ સંગીત બરાબર જામ્યું હોય ત્યારે ઊંઘનું એકાદ ઝોકું આપણને પાવન કરીને, તબલાની પાછી એક જબરદસ્ત થાપે આપણને ચમકાવીને ભાગી જાય છે, એમ આત્મસુધારણાના ઉત્સાહનું મોજું પણ દર બેસતા વર્ષે આવે છે અનને આવીને પાછું ઊડી જાય છે. વર્ષને આરંભે હોય છે એટલા ગીતાભક્તો બીજા અગિયારે મહિનામાં નથી હોતા, બેસતા વર્ષને બીજે અઠવાડિયે હોય છે, એટલાં સંયમીજનો બાકીના વર્ષભરમાં ક્યારેય જણાતાં નથી, તે આ કારણે જ.

1. 'વહેલી પરોઢનું ઝાકળ' એટલે શું?

2. નવા વર્ષના સંકલ્પને વૈશાખના વંટોળિયાની સાથે કેમ સરખાવ્યું છે?

3. શિયાળામાં શરદી આપણા શરીર પર પકડ જમાવે છે. આ વાક્યને લગતો રૂઢિપ્રયોગ ફકરામાંથી શોધીને લખો.

4. 'નિરુત્સાહ' શબ્દનો વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ ફકરામાંથી શોધીને લખો.

5. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો ફકરામાંથી શોધીને લખો.

પવિત્ર - ____________ ઉત્સવ - ____________

પ્રશ્ન 3. તમે સાંભળેલા કે વાંચેલા વિનોદી પ્રસંગનું વર્ણન લખો.

પ્રશ્ન 4. નીચે આપેલા ફકરામાં યોગ્ય વિરામચિહ્નો મૂકી ફકરો ફરીથી લખો.

તને મારો આ સંકલ્પ ન ગમ્યો એમણે પૂછ્યું ગમ્યો પણ પાળો ત્યારે ખરા

શું કહ્યું એમનું સ્મિત વિલાયું પાળો ત્યારે ખરા એટલે શું મારામાં એટલો નિયમ પાળવાની પણ તાકાત નથી

હશે તો જોઈને ને એટલે તું તારા મનમાં સમજે છે શું

પ્રશ્ન 5. નીચેનામાંથી દ્વન્દ્વ સમાસ ઓળખો અને નીચે લીટી દોરો.

1. વૃક્ષ પર સાત - આઠ પક્ષીઓ બેઠાં હતાં.
2. બગીચામાં અહીં-તહીં ઝાડનાં પાંદડાં પડ્યાં હતાં.
3. ભાઈબીજ એ ભાઈ-બહેનના પ્રેમનો તહેવાર છે.
4. તેઓની મિત્રતા તો કૃષ્ણ-સુદામા જેવી હતી.
5. નેહલ બજારમાં શાકભાજી લેવા ગઈ.
6. દેવાંશી ધોરણ 10ની પરીક્ષામાં રાતદિવસ વાંચતી હતી.
7. મનુષ્યનું શરીર હાડમાંસનું બનેલું છે.

પ્રશ્ન 6. નીચેનાં વાક્યો વાંચો અને સમજો. લાગુ પડતો રૂઢિપ્રયોગ કૌંસમાંથી શોધીને લખો.

[માયા મૂકવી, દશે દિશામાં ગાજવું, ગાંડા બનાવવું, આંખમાં ચમક આવવી, મિજાજ છટકવો, ધૂન વળગવી]

ઉદા. પ્રકાશને દરેક કામમાં નિયમિત થઈ જવાની રઢ લાગી.

ધૂન વળગવી.

1. પડોશી રાજાએ એકાએક હુમલો કર્યો એ જાણીને રાજાનો ગુસ્સા પર કાબૂ ન રહ્યો.
2. કારની રેસમાં તેણે બધાંને મંત્રમુગ્ધ કરી દીધાં.
3. તેણે કરેલી શોધ ચારે દિશામાં ખ્યાતિ પામી હતી.

4. સંતોએ જીવનમાં <u>મોહમાયા છોડવાની</u> વાત કરી છે.

____

5. મેળામાં જવાની વાત સાંભળી મનીષના મનમાં નવો <u>ઉત્સાહ પ્રગટ થયો.</u>

____

પ્રશ્ન 7. સાચી જોડણીવાળો શબ્દ શોધી લખો.

1. નીયમીત, નિયમિત, નિયમીત ____________
2. એન્જિન, એન્જીન, એંજીન ____________
3. ધનૂશ, ધનુસ, ધનુષ્ય ____________
4. હરીફાઈ, હરિફાઈ, હરિફાય ____________
5. પુર્ણિમા, પૂર્ણિમા, પૂર્ણીમા ____________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 813 G 818	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે. અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

13. શરૂઆત કરીએ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. આ કાવ્યનો સાહિત્યપ્રકાર ગઝલ છે. આવા અન્ય પદ્ય સાહિત્યપ્રકારોનાં નામ તમારા શિક્ષકની મદદથી લખો.

_______________ _______________ _______________

_______________ _______________ _______________

_______________ _______________ _______________

પ્રશ્ન 2. શિક્ષકની મદદથી મોબાઈલ ફોન કે કમ્પ્યૂટરની મદદથી નીચેની વેબસાઈટનો ઉપયોગ કરી ગઝલ વાંચો અને તમને પસંદ ગઝલનું લેખન કરો.

1. tahuko.com
2. rajendrashukla.com
3. urmisaagar.com
4. mitixa.com
5. readgujarati.com
6. rankaar.com

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 3.   કાવ્યના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. ગઝલ વિશે તમે શું જાણો છો?

2. નવી શરૂઆત બાબતે કવિ શું કહે છે?

3. પોતાની જાત બદલવા વિશે કવિ શું કહે છે?

4. આવનારી કાલને શું નજરાણું આપવાની કવિ વાત કરે છે?

પ્રશ્ન 4.   આપેલા શબ્દોના અર્થ લખો અને આપેલા વાક્ય મુજબ બીજું વાક્ય બનાવીને લખો.

1. વખત -
   સાચા ભાઈબંધની ઓળખ ખરા વખતે થાય.

2. જાત -
   આપણી જાતને કોઈની મદદ માટે તૈયાર કરીએ.

3. સોગાત -
   એકલવ્યે ગુરુને દક્ષિણામાં અમૂલ્ય સોગાત આપી.

4. માત -
   સિદ્ધરાજ જયસિંહે શત્રુને માત આપી.

પ્રશ્ન 5. **નીચે લંબગોળમાં કેટલાક સમાનાર્થી અને વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો ભેગા થઈ ગયા છે તે શબ્દોની યોગ્ય જોડ બનાવીને લખો.**

અંત ખુશ
દોસ્ત બહાર
સમય
જગત
અંદર નાખુશ
વખત
દુનિયા
આરંભ
મિત્ર
સુખ

સમાનાર્થી શબ્દો :

____

____

____

____

વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો :

____

____

____

____

પ્રશ્ન 6. **નીચેની કહેવતનો અર્થ સમજાવો.**

‘‘હિંમતે મર્દા તો મદદે ખુદા’’

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 7. નીચે મુજબનો ભાવાર્થ દર્શાવતી કાવ્યપંક્તિઓ લખો.

1. દરેક વખતે દુઃખ જોઈ શું હારી જવાનું, આ વખતે દુઃખોને હરાવીએ.

2. આપણે જેવા બહારથી સુંદર દેખાઈએ છીએ એવા અંદરથી પણ સુંદર બનીએ.

પ્રશ્ન 8. શબ્દકોશના ક્રમમાં કયું જોડકું સાચું છે?

1. સુંદર, સૌથી, સવાયું, સોગાત, શરૂઆત, સ્વચ્છ
2. સવાયું, સ્વચ્છ, સૌથી, સુંદર, શરૂઆત, સોગાત
3. શરૂઆત, સવાયું, સુંદર, સોગાત, સૌથી, સ્વચ્છ

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 806	વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

14. સાકરનો શોધનારો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. આ એકમનો સાહિત્ય પ્રકાર એકાંકી (નાટક) છે. આવા અન્ય ગદ્ય સાહિત્ય પ્રકારોનાં તમારા શિક્ષકની મદદથી લખો.

____

____

____

____

____

____

પ્રશ્ન 2. નીચેનાં વાક્યો કોને ઉદ્દેશીને કહેવામાં આવ્યાં છે?

1. ''તારી માને મોટાભાઈનાં પરાક્રમ તો કહે.''
   ____
2. ''તું તો હમણાં કૂદકો મારતો હતો.''
   ____
3. ''દાકતરસાહેબ, અઠવાડિયામાં તો છોકરો લાશ થઈ ગયો છે.''
   ____
4. ''બાપુ, મા કહે છે કે તમે અંજુને મારશો મા.''
   ____

પ્રશ્ન 3. જોડણીને કારણે શબ્દનો અર્થ બદલાઈ જાય છે. આવા અન્ય શબ્દો લખો અને તેના અર્થ મુજબ વાક્ય બનાવો.

ઉદાહરણ : દિન - દિવસ

વાક્ય : આજનો <u>દિન</u> સુખનો સૂરજ લઈ આવ્યો છે.

દિન × ગરીબ

વાક્ય : મોંઘવારીના સમયમાં <u>દીન</u> લોકોને પેટિયું રળવાના સાંસા છે.

1. ________ × ________

____

________ × ________

2. ________ × ________

____

________ × ________

3. ________ × ________

____

________ × ________

પ્રશ્ન 4. એકમના આધારે નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. તમને આ નાટકનું કયું પાત્ર ગમ્યું? શા માટે?

____

____

____

2. અંજનથી શાહીનો ખડિયો કઈ રીતે ઢોળાઈ ગયો?

____

____

____

3. અંજનની જગ્યાએ તમે હો તો શું કરો?

4. નિખિલરાયને અંજનની કેવી પ્રવૃત્તિઓ ગમતી નથી?

5. અંજન કેવી વ્યથા અનુભવે છે?

પ્રશ્ન 5. નીચેનાં વાક્યોમાં લાગુ પડતો રૂઢિપ્રયોગ કૌંસમાંથી શોધીને લખો.

[મિજાજ ગુમાવવો, કાને અથડાવું, આંખ આડા કાન કરવા, મોઢામાં મગ ભરવા, મન ભીંતોમાં ભમવું]

1. તરંગી વ્યક્તિનું મન કોઈ જગ્યાએ સ્થિર રહેતું નથી.

2. માનસિક રીતે અસ્થિર લોકો વાતવાતમાં ગુસ્સે થઈ જાય છે.

3. સજ્જનો નાની નાની વાતો ધ્યાનમાં લેતા નથી.

4. રાત્રિના અંધકારમાં શેખ અબ્દુલ્લાને અજાણી વ્યક્તિના શબ્દો સંભળાવા લાગ્યા.

5. પોલીસના થર્ડ ડિગ્રી રિમાન્ડમાં પણ તે મૂંગો રહ્યો.

પ્રશ્ન 6. પાત્રપરિચય આપો.

1. નિખિલરાય

2. અંજન

3. કિન્નરી

પ્રશ્ન 7. મને શું થવું ગમે? દસ-બાર વાક્યો લખો.

પ્રશ્ન 8. નીચેની જાહેરાત વાંચો, સમજો અને પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

કૉમેડી, રહસ્ય અને મસ્તીથી ભરપૂર ગુજરાતી નાટક

ધીંગામસ્તી

સમય : દરરોજ રાત્રે 9 કલાકથી

સ્થળ : સરકારી નાટ્યગૃહ, હિંમતનગર

(ટિકિટનો દર : ગોલ્ડન - ₹ 200 સિલ્વર - ₹ 100 ગેલરી

1. આ જાહેરાત શાની છે?

2. અશોક પાસે 100 રૂપિયા છે તો તે કઈ-કઈ ટિકિટ લઈ શકશે?

3. આ જાહેરમાં કયા કયા લૉનવર્ડ્ઝ વપરાયા છે?

4. તસ્લીમા હિંમતનગરમાં સાંજે 6 વાગ્યા સુધી રોકાવાની છે. શું તે નાટક જોઈ શકશે? કેમ?

5. આ નાટકમાં કરુણ પ્રસંગો નહીં હોય એવું શા પરથી કહી શકાય?

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ______________ શિક્ષકની સહી ______________

15. અખંડ ભારતના શિલ્પી

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 807 સ્થાનિક વિશેષ વ્યક્તિ કે સંસ્થાની મુલાકાત લઈ તેમના વિશે જીવનચરિત્ર અને અહેવાલ લખે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 810 વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. વાક્યો વાંચો અને સમજો. જે-તે વાક્યને લાગુ પડતો ગુણ કૌંસમાંથી શોધીને લખો.

[રમૂજ, ફરજપાલન, રાષ્ટ્રભક્તિ, એકતા]

1. મહેશ અને માલતી રિસેસ પછી પોતાના વર્ગની સફાઈ કરે છે.

   ____

2. ગરીબ, તવંગર બધા વર્ગ અને બધી કોમ એકરાગ થઈ, એક ખોળિયે પ્રાણ હોય તેમ વર્તે.

   ____

3. સરદાર બિરબલની છટાથી બોલી ઊઠ્યા - ''ન સમજ્યા? આજે તમે દાળ બનાવી હતી, તેવી દાઝેલી દાળ!''

   ____

4. શરમાવું પડે તેવું કોઈ જ કામ સાચો ગુજરાતી નહીં કરે.

   ____

પ્રશ્ન 2. તમારા વિસ્તારમાં ઘણી વ્યક્તિઓએ સમાજસેવા કે અન્ય કોઈ ક્ષેત્રે વિશિષ્ટ યોગદાન આપ્યું હશે. આવી કોઈ એક વ્યક્તિ વિશે જાણીને લખો.

____

____

પ્રશ્ન 3. **તમે ઘણાં પુસ્તકો વાંચ્યાં હશે. તે પૈકી કોઈપણ એક પુસ્તક વિશે માગ્યા મુજબ લખો.**

- પુસ્તકનું નામ
- લેખકનું નામ
- કિંમત
- પ્રકાશન
- વિષય
- પાત્રો

તમે વાંચેલા પુસ્તકની કઈ બાબત, ઘટના, વર્ણન તમને ગમ્યાં?

તમે વાંચેલા પુસ્તકની કઈ બાબત, ઘટના, વર્ણન તમને ન ગમ્યાં?

પ્રશ્ન 4. વાક્યો વાંચો અને સમજો. જે-તે વાક્યને લાગુ પડતો શબ્દ કૌંસમાંથી શોધીને લખો.

[પારખુ, દોર, અવઢવ, બિરુદ, પૂરજોશ, મુશ્કેલ]

ઉદાહરણ - બારડોલીની લડતે બરાબર જોર પકડ્યું હતું. - પૂરજોશ

1. બારડોલી લડતની બધી જ જવાબદારી સરદાર સંભાળતા હતા. ______
2. નાનું બાળક જોઈ વૈદરાજ શું કરવું? શું ન કરવું તે વિચારવા લાગ્યા. ______
3. સરદારસાહેબ લોકોના વિચારોને બરાબર જાણતા અને સમજતા હતા. ______
4. દેશી રાજ્યોના વિલીનીકરણનું કામ ઘણી મહેનત માંગી લે તેવું હતું. ______
5. સરદાર લોખંડી પુરુષ તરીકે જાણીતા છે. ______

પ્રશ્ન 5. પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. વલ્લભભાઈ સરદાર તરીકે શાથી ઓળખાવા લાગ્યા?

2. વલ્લભભાઈનો પોતાના ભાઈ માટેનો પ્રેમ અને જવાબદારી શી રીતે પ્રગટ થયાં છે?

3. વલ્લભભાઈના વ્યક્તિત્વને નારિયેળ સાથે શા માટે સરખાવ્યું છે?

4. જેલયાત્રા દરમિયાન સરદારે શી-શી યાતનાઓ વેઠી હતી?

5. ગૃહપ્રધાન તરીકે સરદારની ભૂમિકા શી રીતે મહત્ત્વની રહી?

પ્રશ્ન 6. પરંતુ, પણ, એટલે, અને શબ્દોનો ઉપયોગ થયો હોય તેવાં વાક્યો એકમમાંથી શોધીને લખો.

1. પરંતુ -
2. પણ -
3. એટલે -
4. અને -

પ્રશ્ન 7. તો તમે શું કરશો?

1. તમે રમતાં રમતાં પડી જાઓ છો ને લોહી નીકળે છે.

2. તમે અને તમારો મિત્ર શાળાએ સાઈકલ લઈને ગયા છો. રસ્તે જતાં તમારા મિત્રની સાઈકલમાં પંક્ચર પડે છે.

3. તમે વાંચવા બેઠા છો. તે સમયે તમારો મિત્ર તમને રમવા બોલાવે છે.

પ્રશ્ન 8. વાક્યો વાંચો અને સમજો. આપેલા શબ્દ કે શબ્દસમૂહ પરથી નવું વાક્ય બનાવો.

1. ઝીણી નજરે

   હેત્વી ઘરમાં પ્રવેશતાં જ ઘરની વ્યવસ્થાને ઝીણી નજરે જોઈ લીધી.

2. નાડપારખુ

   ગુરુજી શિષ્યોની નાડના પારખુ હતા.

3. પકડ હોવી

   અભિનય કલા પર દિયાની પકડ હતી.

4. પાર પાડવું

રફીકે સાઈકલને રિપૅર કરવાનું કામ પાર પાડ્યું.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 807	સ્થાનિક વિશેષ વ્યક્તિ કે સંસ્થાની મુલાકાત લઈ તેમના વિશે જીવનચરિત્ર અને અહેવાલ લખે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 810	વિશેષ વ્યક્તિ, સંસ્થા, પરિચિત પ્રસંગો, સ્થળોની મુલાકાત લઈ તેના જીવનચરિત્ર તથા પરિચય અંગે તેમજ પોતાના વિચારો અને મંતવ્યો આત્મવિશ્વાસપૂર્વક રજૂ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ______________ શિક્ષકની સહી ______________

16. સુદામો દીઠા શ્રીકૃષ્ણદેવ રે!

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 804 લોકગીતો અને લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.

G 811 પાઠ્યપુસ્તકમાંથી સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવ સામગ્રીને આધારે યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 813 ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. કાવ્યના પ્રસંગને વાર્તા સ્વરૂપે લખો.

પ્રશ્ન 2. પાત્રોના મુખે બોલાયેલા બે-બે સંવાદો ગદ્યસ્વરૂપે લખો.

1. દાસી

   1. ______

   2. ______

2. શ્રીકૃષ્ણ

   1. ______

   2. ______

3. સત્યભામા

   1. ______

   2. ______

પ્રશ્ન 3. પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

1. શ્રીકૃષ્ણ શા માટે અધીરા થઈ દોડ્યા?

______

2. શ્રીકૃષ્ણ સુદામાને આવકારવા માટે સ્ત્રીઓને શી તૈયારી કરવા કહે છે? કેમ?

______

3. સુદામાને લેવા જતા શ્રીકૃષ્ણને જોઈ પટરાણીઓ શું વિચારે છે?

4. સુદામાને મળતાં જ શ્રીકૃષ્ણ શું કરે છે?

પ્રશ્ન 4. તમે સાંભળેલો કે વાંચેલો શ્રીકૃષ્ણ વિશેનો કોઈ એક પ્રસંગ લખો.

પ્રશ્ન 5. કૌંસમાંથી યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો.

[ઘેરઘેર, ખૂણેખૂણો, કૂદંકૂદી, ટપકટપક, ખુરશીબુરશી, ગરમાગરમ, આવકજાવક, પાણી-પાણી, ખળખળ, રણઝણ]

1. નળમાંથી ______________ પાણી ટપકતું હતું.
2. શેઠ દરરોજ ______________ નો હિસાબ માંડે.
3. વાંદરાઓ ઝાડ પર ______________ કરતા હતા.
4. મને ______________ જમવાનું જ ગમે.
5. તેમણે લગ્નમાં આવવાનું આમંત્રણ ______________ આપ્યું.
6. પોલીસ ઘરનો ______________ ખૂંદી વળી.
7. બેસવા માટે ______________ છે કે નહિ?
8. ચોમાસામાં ખેતરના રસ્તે ______________ થઈ જાય.
9. નદીનું પાણી ______________ કરતું વહેતું હતું.
10. દીકરાને ઝાંઝરનો ______________ અવાજ સંભળાયો.

પ્રશ્ન 6. નીચેની પંક્તિઓને ગદ્યસ્વરૂપે લખો.

1. ચંગ મૃદંગ ઉપંગ ગાજે રે, શ્રીમંડળ વીણા વાજે રે.

____

____

2. બોલી સાહેલી શીશ નામી રે : દ્વારે દ્વિજ ઊભો છે, સ્વામી રે!

____

____

3. શેરીએ ઊભા થોકેથોક રે, તેને જોવા મળ્યા બહુ લોક રે.

____

____

4. ઢળી પડે વળી બેઠા થાય રે, એક પલક તે જુગ વહી જાય રે.

____

____

5. પછે મુખ અન્યોઅન્ય જુએ રે, હરિનાં આંસુ ઋષિજી લૂહે રે.

6. બેસાડ્યા મિત્રને શય્યા ઉપર, ઢોળે વાય હરિ ઊભા રહી.

પ્રશ્ન 7. નીચેનાં વાક્યોમાંના રેખાંકિત શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ મૂકી વાક્ય ફરીથી લખો.

ઉદા. રુકમણિ શ્રીકૃષ્ણના પગને ધીમેધીમે ચંપી કરી રહ્યાં હતાં.

રુકમણિ શ્રીકૃષ્ણના પગને તળાંસી રહ્યાં હતાં.

1. સત્યભામા કટાક્ષમાં બોલનારી પટરાણી હતી.

2. દર્શકો સાંભળવાના રસમાં મગ્ન હતા.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 804	લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.			
G 811	પાઠ્યપુસ્તકમાંથી સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવ સામગ્રીને આધારે યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ______________ શિક્ષકની સહી ______________

17. સંસ્કારની શ્રીમંતાઈ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 811 પાઠ્યપુસ્તકમાંથી સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવ સામગ્રીને આધારે યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.

G 813 ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો.

1. સંસ્કારની શ્રીમંતાઈ એકમમાંથી તમને કયું પાત્ર સૌથી વધુ ગમ્યું? શા માટે?

2. જગમોહનની જગ્યાએ તમે હોત તો શું કરત?

3. 'જગમોહન થોડાં વર્ષોમાં બધું ખોઈ બેઠા.' અહીં 'બધું' એટલે શું-શું?

4. 'કર્તવ્યભાવના એટલે જ શ્રીમંતાઈ' એવું શાને આધારે કહેવાયું હશે?

પ્રશ્ન 2. સંપીને રહેતા પરિવારના ફાયદા શા હોય છે? એવા પરિવારની મુલાકાત કરો અથવા વડીલ પાસેથી જાણો.

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલા ફકરાને આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

જગમોહન એટલા શ્રીમંત હતા કે એમના વર્તુળમાં તે 'રાજા' નામથી જ સંબોધાતા. લક્ષ્મીદેવીએ બેય હાથે તેમની આરતી ઉતારી હશે. સાઠ લાખ રૂપિયાને ખર્ચે દરિયાકિનારે બંધાવેલો એમનો આસમાની 'આનંદ મહેલ'. રાત્રે દીવાના ઝળહળાટથી અલકાપુરીની યાદ આપી જતો. તેમને ઘરે છ મોટરગાડીઓ હતી અને નોકરચાકરનો તો પાર નહીં. જગમોહનના કુટુંબમાં આઠ સભ્યો. તેમનાં પત્ની પાર્વતીબહેન, વૃદ્ધ પિતા દયાળજીભાઈ, છવ્વીસ વર્ષનો પુત્ર સુમોહન, પુત્રવધૂ ઉત્પલા, તેમના બે બાળકો મૃણાલ અને મિલન. સોળ વર્ષની પુત્રી પ્રીતિ અને જગમોહન પોતે.

પ્રશ્નો :

1. પાર્વતીબહેનને કોણ સાસુ કહેતું હશે?

2. 'આસમાની આનંદ મહેલ' આમાં આસમાની એટલે?

3. લક્ષ્મીદેવીએ બેય હાથે તેમની આરતી ઉતારી હશે એવું શાથી લાગ્યું.?

4. જગમોહન ખૂબ જ પૈસાવાળા હતા. - રેખાંકિત શબ્દને સ્થાને તેના સરખા અર્થવાળો શબ્દ ફકરામાંથી શોધીને લખો.

5. જગમોહન 'રાજા' નામથી કેમ સંબોધાતા હશે?

પ્રશ્ન 4. ગુજરાતી ભાષામાં શબ્દ હોય છતાં અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દો વાપરીએ છીએ એવા લૉનવર્ડ્સની યાદી કરો.

ઉદા. ટિકિટ, ટેબલ

પ્રશ્ન 5. સંસ્કારની શ્રીમંતાઈ એકમમાં આવતા શબ્દસમૂહો માટે એક શબ્દ શોધો અને એનો અર્થ લખો.

પ્રશ્ન 6. 'વિપત્તિ આવે છે ત્યારે એકલી નથી આવતી લાવલશ્કર સાથે લાવે છે.' આ કહેવતને આધારે આપના વિચારોનો વિસ્તાર કરો.

પ્રશ્ન 7. તમારા કુટુંબની કઈ બાબત તમને સૌથી વધુ પસંદ છે ? કેમ?

પ્રશ્ન 8. તમારા કુટુંબનું કુટુંબવૃક્ષ બનાવો.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 811	પાઠ્યપુસ્તકમાંથી સાંભળેલી કે વાંચેલી અનુભવ સામગ્રીને આધારે યોગ્ય તારણ કાઢી વૈકલ્પિક તથા અન્ય પ્રશ્નોના જવાબ લખે છે.			
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

18. દુહા - મુક્તક - હાઈકુ

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 810 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

G 815 કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. તમે સાંભળેલા કોઈ પણ બે દુહા લખીને સમજાવો.

1. ______________________________

2. ______________________________

પ્રશ્ન 2. તમે વાંચેલા કોઈ એક પુસ્તક વિશે લખો.

પ્રશ્ન 3. નીચે આપેલ શબ્દોની જોડણી સુધારી વાક્યપ્રયોગ કરો.

1. કીજિયે =
2. પીંછિ =
3. કલપના =
4. કવયિત્રિ =

પ્રશ્ન 4. આપેલા દુહાને સમજાવો.

1. દળ ફરે વાદળ ફરે, ફરે નદીનાં પૂર,
   શૂરા બોલ્યા ના ફરે, ભલે પશ્ચિમ ઊગે સૂર.

2. મિત્ર એવો શોધવો ઢાલ સરીખો હોય,

દુ:ખમાં આગળ રહે ને સુખમાં પાછળ હોય.

પ્રશ્ન 5. બે 'હાઈકુ' બનાવો અને લખો.

1.

2.

પ્રશ્ન 6. તમારા વિસ્તારમાં ગવાતા કોઈ-પણ બે દુહા લખો.

1.

2.

પ્રશ્ન 7. નીચેના દુહાનો વિચારવિસ્તાર કરો.

ગુણની ઉપર ગુણ કરે, એ તો વેવારાં વટ્ટ,
અવગુણ ઉપર ગુણ કરે, ખરી ખત્રિયાં વટ્ટ

પ્રશ્ન 8. નીચેના મુક્તકનો વિચારવિસ્તાર કરો.

સૂકાં પર્ણો વન ગજવતાં,
શાંત લીલાં સદાયે.

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 810	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			
G 815	કાવ્યપંક્તિઓનું પદ્યમાંથી ગદ્યમાં અને ગદ્યમાંથી પદ્યમાં લેખન કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ____________ શિક્ષકની સહી ____________

19. સાંઢ નાથ્યો

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 812 સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. ચંદા સાહસી છે એવું તમે શાના આધારે કહી શકો?

2. ગામમાં સાંઢનો ત્રાસ હતો એવું તમે શાને આધારે કહી શકો?

3. આખલાએ શા માટે ચંદા પર હુમલો ન કર્યો?

4. 'વધતો વિજય ઊગતી દયાને ગળી ગયો' - આ વિધાન સમજાવો.

પ્રશ્ન 2. નીચેનાં વિધાનો કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે તે લખો.

1. "મને તમારી દયા આવે છે, નહિ તો હું હમણાં હડકલો નાખી દઉં."

2. "અમારી દયા?"

3. "બેટા! પુરુષથી ન થાય તે કામ આજ તેં કર્યું?"

4. "તમે પુરુષ દેખતા હો તો - હું તો કોઈને પુરુષ દેખતી નથી."

પ્રશ્ન 3. નીચેના રૂઢિપ્રયોગોનો અર્થ આપી તેનો ઉપયોગ થયો હોય તેવાં વાક્યો પાઠમાંથી શોધીને લખો.

1. ચૂં કે ચાં ના થવું = ______________________

2. હાંજા ગગડી જવા = ______________________

3. ગજું ન હોવું = ______________________

4. જીવ પડીકે બંધાવો = ______________________

પ્રશ્ન 4. આ પાઠમાંથી છેલ્લે 'ઈ' પ્રત્યય લાગતો હોય તેવા ત્રણ અક્ષરવાળા શબ્દો શોધીને લખો અને તેનો વાક્ય પ્રયોગ કરો.

ઉદા. ખરીદી

વાક્ય - દિવાળીના તહેવાર પહેલાં લોકો ખરીદી કરે છે.

1. ____________

2. ____________

3.

4.

5.

પ્રશ્ન 5. દાદા-દાદી, શિક્ષક કે અન્ય વડીલ પાસેથી સાંભળેલી સાહસકથાનો તમને પસંદ આવેલો પ્રસંગ લખો.

પ્રશ્ન 6. નીચે આપેલા શબ્દોના બે-બે સમાનાર્થી શબ્દ લખો.

1. અશ્વ - ______ ______
2. નેત્ર - ______ ______
3. સૂર્ય - ______ ______
4. કૂદકો - ______ ______
5. પગ - ______ ______

પ્રશ્ન 7. 'સાંઢ નાથ્યો' પાઠમાં ચંદાના કયા ગુણોએ તમને આકર્ષ્યા? શા માટે?

______

પ્રશ્ન 8. નીચે આપેલી ટોપલીમાંથી વિરુદ્ધાર્થી શબ્દ જોડી શોધીને લખો.

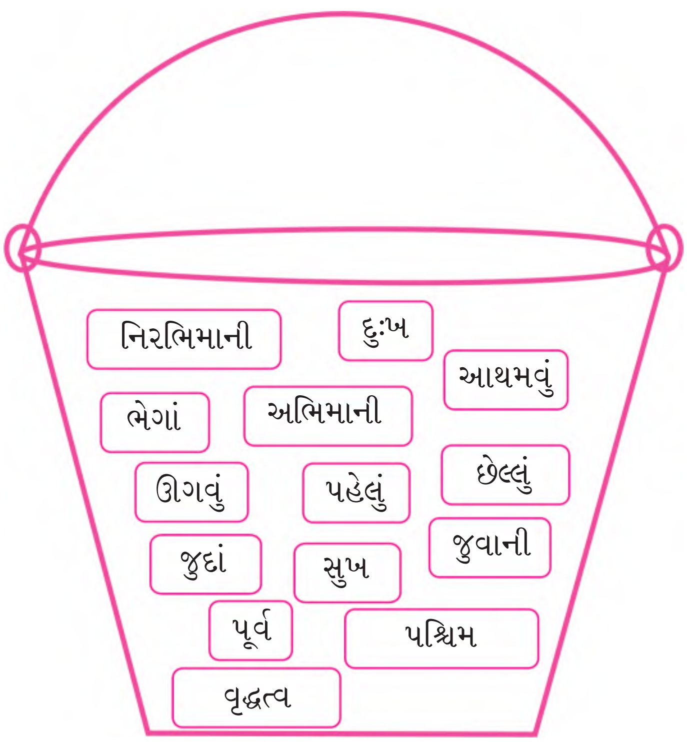

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 812	સાંભળેલી કે વાંચેલી તથા પાઠ્યપુસ્તક અને અન્ય સામગ્રીમાંથી યોગ્ય તારણ કાઢી પ્રશ્નોના જવાબ લખે અને કાર્યકારણ સંબંધોને આધારે વધારે માહિતી મેળવવા 'શા માટે?', 'કેવી રીતે?' જેવા પ્રશ્નો પૂછીને જવાબ આપે છે.			

તારીખ : ________ શિક્ષકની સહી ________

20. બહેનનો પત્ર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 806 વેબસાઈટ, ઈમેઈલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.

G 808 વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા ઉત્સવોમાં ભાષામાં થતી રજૂઆત સમજે છે.

G 816 ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.

G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. એક પક્ષી બીજા પક્ષીને પત્ર લખે તો કેવો લખે? :- કલ્પના કરીને લખો.

2. નીચે તમને મનપસંદ વૃક્ષનું ચિત્ર ચોંટાડી તે વૃક્ષ આપણને કેવી રીતે ઉપયોગી થાય તે લખો.

3. આ પત્રમાંથી 'માતૃભાષાનો મહિમા' વ્યક્ત કરતાં પાંચ વાક્યો લખો.

4. ડાબેથી કે જમણેથી વાંચતાં એક જ અર્થ થતો હોય તેવાં ઉદાહરણ આપો.

ઉદાહરણ - લીમડી ગામે ગાડી મલી

1.
2.
3.
4.
5.
6.

5. તમને SMS, Whats App કે પત્રલેખન પૈકી શું ગમે? શા માટે?

પ્રશ્ન 2. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો.

1. વૃક્ષ, વસંત, વાતાવરણ, વસ્તી, વધામણી

2. અરવ, અનાયા, અનન્યા, આગગાડી, અજગર

3. શમણું, શરત, શારદા, શરદ, શરણાઈ

પ્રશ્ન 3. તમારી દિનચર્યા લખો.

પ્રશ્ન 4. 'બહેનનો પત્ર' જેવો અન્ય પત્ર તમે તમારા બાપુજીને લખો.

પૂજ્ય બાપુજી,

પ્રશ્ન 5. તમે લખેલા પત્રમાં તમને સૌથી વધુ આનંદદાયક કઈ ઘટના ગમી? શા માટે?

પ્રશ્ન 6. નીચેના સાઈનબોર્ડનો ધ્યાનપૂર્વક અભ્યાસ કરી જવાબ લખો.

7574807810
7574808309

અનાયા સ્ક્રીન પ્રિન્ટર્સ

અમારે ત્યાં...

* ફ્લેક્સ બેનર	* પુસ્તિકા	વગેરે કામ સંતોષકારક રીતે કરી આપવામાં આવશે.
* વિઝિટિંગ કાર્ડ	* લેસન ડાયરી	
* લગ્નકંકોત્રી	* કલર ઝેરોક્સ	
* પેમ્ફ્લેટ	* કલર પ્રિન્ટ	માત્ર રૂ. 1 માં 3 ઝેરોક્સ!!!

A34/203 આનંદ કોમ્પ્લેક્ષ, એક્સપ્રેસ હાઈવે સામે, સી.ટી.એમ. રોડ, અમદાવાદ-380026

1. ઉપરોક્ત સાઈન બૉર્ડમાં ઉલ્લેખ થયેલા બધા શબ્દો પૈકી ગુજરાતી અને અંગ્રેજી શબ્દોની યાદી બનાવો.

   1. ગુજરાતી શબ્દો - ______________________________

   ____

   2. અંગ્રેજી શબ્દો - ______________________________

   ____

   ____

પ્રશ્ન 7. નીચેના શબ્દવૃક્ષમાંથી સમાનાર્થી શબ્દોની જોડી બનાવીને લખો.

1. ______________ ______________

2. ______________ ______________

3. ______________ ______________

4. ______________ ______________

5. ______________ ______________

6. ______________ ______________

7. ______________ ______________

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✘	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 806	વેબસાઇટ, ઈમેઇલ, એસ.એમ.એસ. તથા ન્યૂઝરિપોર્ટનું નિર્માણ કરી તેનું આદાનપ્રદાન કરી શકે છે.			
G 808	વિવિધ સામાજિક પરિસ્થિતિ સંદર્ભે વ્યવહારમાં મેળા ઉત્સવોમાં ભાષામાં થતી રજૂઆત સમજે છે.			
G 816	ગદ્ય તથા પદ્યનું સ્વતંત્રલેખન કરે છે. (નિબંધલેખન, વાર્તા, કાવ્ય, ઉખાણાં, નિબંધ, અરજીલેખન, અહેવાલ, ઘટના કે પ્રસંગ, પ્રેસનોટ, પ્રવાસવર્ણન, આત્મકથા મિનિટ્સ ડાયરી વગેરે) લખે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			

તારીખ : ______________ શિક્ષકની સહી ______________

21. કમાડે ચીતર્યાં મેં

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 801 વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.

G 803 રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઇન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.

G 804 લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.

G 809 આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.

G 818 અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં લખો.

1. ઘરમાં કઈ કઈ જગ્યાએ સુશોભન કરી શકાય?

2. આ કાવ્યમાં કયાં-કયાં પ્રતીકો અને વસ્તુઓનો ઉપયોગ થયો છે?

3. નાની ઉંમર અને મોટી આશામાં કઈ-કઈ ભૂલો થાય છે?

4. આ ગીતમાં શુભની આશા- અપેક્ષા કઈ પંક્તિમાં વ્યક્ત થઈ છે?

5. ગૃહિણી ‘સ્નેહતણા સાથિયા જ્યાં આંખે અંજાયા’ એવું શા માટે કહે છે?

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો.

1. કાવ્યમાં 'તોરણ' શબ્દને સ્થાને કવિએ 'તોરણિયાં' શબ્દ વાપર્યો છે. આવા બીજા શબ્દોની યાદી બનાવો.

   તોરણ - તોરણિયાં

   ફાગણ - ફાગણિયો

   ____

   ____

   ____

   ____

   ____

2. નીચેના શબ્દો જે ગીતમાં વપરાયા હોય તે ગીતની એક પંક્તિ લખો.

   ઉંબરો - ઉંબરે ઊભી સાંભળું રે બોલ વાલમના!

   સાથિયો - ______________________

   કંકુ - ______________________

   તોરણ - ______________________

   કમાડ - ______________________

   અવસર - ______________________

3. 'ખીલવા ને ખરવાની વચ્ચે જીવતાં જાણે છે આ ફૂલ' - સમજાવો.

   ____

   ____

   ____

   ____

4. 'સુખ આવશે અમારે સરનામે' દ્વારા ગૃહિણીની કઈ ભાવના વ્યક્ત થઈ છે?

   ____

   ____

   ____

   ____

5. 'માણસ જ્યારે સંબંધે જોડાય છે ત્યારે જીવન સુગંધમય થઈ જાય છે અને તેને સામાન્ય રીતે મૂલવી શકાતું નથી.' - આવું કઈ પંક્તિઓમાં કહેવાયું છે?

6. નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરીને એક રસપ્રદ ફકરો લખો.
[સાથિયો, તરભાણું, ઉંબરો, તોરણ, કળશ, અવસર, આચમની, શ્રીસવા, કંકુ, કમાડ]

પ્રશ્ન 3. નમૂના મુજબ બીજા શબ્દો બનાવો.

ઉદાહરણ - ચીતરવું - ચીતર્યા

1. આલેખવું ________
2. લખવું ________
3. બોલવું ________
4. રમવું ________
5. દોડવું ________
6. કૂદવું ________
7. હસવું ________
8. ખસવું ________
9. દોરવું ________
10. સર્જવું ________
11. ખેલવું ________

પ્રશ્ન 4. જે શબ્દમાં પૂર્વપદ સંખ્યા સૂચવે અને ઉત્તરપદ સમૂહના અર્થનું સૂચન કરે તેવા દ્વિગુ સમાસના દસ શબ્દો ઉદાહરણ મુજબ લખો.

ઉદા. નવરાત્રી - નવ રાત્રીનો સમૂહ

1. ______
2. ______
3. ______
4. ______
5. ______
6. ______
7. ______
8. ______
9. ______
10. ______

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 803	રમતો, પ્રવૃત્તિઓ, મુલાકાતો, ઇન્ટરવ્યૂ, પ્રૉજેક્ટ કાર્ય દ્વારા સમજ કેળવે છે.			
G 804	લોકગીતો, લોકસાહિત્યની કથાઓ, નાટકો, સ્થાનિક કક્ષાના સંવાદોની લેખિત રજૂઆત કરે છે.			
G 809	આશરે 5000 જેટલા શબ્દો જાણે છે અને શબ્દકોશની મદદથી માન્ય જોડણીનો વ્યાવહારિક ઉપયોગ કરે છે.			
G 818	અનુભવેલી સારી બાબતો અંગે ચિંતન કરી વિકટ પરિસ્થિતિમાંથી યોગ્ય ઉકેલ શોધીને લખે છે.			

તારીખ : ______ શિક્ષકની સહી ______

22. કિસ્સા - ટુચકા

અધ્યયન નિષ્પત્તિ

G 813 ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.

G 805 શિક્ષકની મદદથી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની સમજ કેળવે છે.

G 802 પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.

G 819 વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં લખો.

1. કિસ્સો એટલે શું?

____

____

____

2. ગાંધીબાપુના સેક્રેટરી કોણ હતા?

____

____

____

3. પહાડી લોકો અંગ્રેજોથી કેમ ડરતા હતા?

____

____

____

4. મનુએ ત્રણ કેળાં કેવી રીતે વહેંચીને ખાધાં?

____

____

____

5. મોટીબહેને સોનલને શો પ્રશ્ન કર્યો?

પ્રશ્ન 2. આપેલા ચિત્રને આધારે ટુચકો બનાવીને લખો.

પ્રશ્ન 3. નીચેના શબ્દોને શબ્દસમૂહમાં વર્ણવો.

1. ટૉલછાપરી
2. નાકાદાર
3. છાપરું
4. પિત્રાઈ
5. મોંસૂઝણું

પ્રશ્ન 4. તમે વાંચેલા કે સાંભળેલા ટુચકાઓમાંથી કોઈ પણ બે ટુચકાઓ લખો.

પ્રશ્ન 5. **તમારા શાળા-પુસ્તકાલયમાંથી 'ટુચકા-જોક'નાં પુસ્તક મેળવીને વાંચો અને તેનો સારાંશ તમારા શબ્દોમાં લખો.**

પ્રશ્ન 6. **કિસ્સા અને ટુચકા વચ્ચે શો ભેદ હશે? તમારા શિક્ષક કે અન્ય જાણકાર પાસેથી જાણીને વિગતે લખો.**

પ્રશ્ન 7. **નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ લખો.**

1. ટોલવાળા નાકાદારને બે આના ન આપવાની ગામડિયાની યુક્તિ શા માટે નિષ્ફળ નીવડી?

2. મુંબઈના રેલવે અમલદારો તારને કેમ વાંચ્યા જ કરતા હતા?

3. 'તેરા બાપ કપટી'માં જે શબ્દરમત થઈ છે એવી શબ્દરમત હોય એવો ટુચકો શોધીને લખો.

4. લાલને થઈ એવી મુંઝવણ જેવી જ મૂંઝવણને લગતો પ્રસંગ શોધીને લખો.

પ્રશ્ન 8. નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલી શકે તેની ધારણા કરીને લખો.

1. ''જૈસે તુમ ચારપાઈ લગાતે હૈ, વૈસે હી હમ ભી લગાતે હૈ લાલાજી!''

2. "A lady named buffalo lost her husband an accident!"

3. આ હું ઊંઘી ગયો એનું પરિણામ!

4. આને કોઈ ખાનગી વાત કરવી લાગે છે!

5. તમે છો જ ભુલકણા! પછી છત્રી ભૂલી જાઓ એમાં શી નવાઈ!

પ્રશ્ન 9. નીચેના શબ્દોનો ઉપયોગ કરી એક-એક વાક્ય બનાવીને લખો.

[છાપરું, પહાડ, વૃક્ષો, નદી, પક્ષી]

1.
3.
4.
5.

પ્રશ્ન 10. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમશઃ ગોઠવો.

1. પાલક, પતંગ, પંગત, પરંપરા, પવન

___

2. દાદરો, દરવાજો, દોલત, દખલ, દાદાજી

___

પ્રશ્ન 11. ઉદાહરણ મુજબ શબ્દો બનાવો.

ઉદાહરણ : કિસ્સો = હિસ્સો

1. કંથ = ___ 2. ગુસ્સો = ___

3. સસ્તો = ___ 4. અથાણું = ___

5. પાગરણ = ___

પ્રશ્ન 12. તમે લખેલા શબ્દોનો વાક્યપ્રયોગ કરો.

1. ___
2. ___
3. ___
4. ___
5. ___

રચનાત્મક મૂલ્યાંકન :

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	સિદ્ધિઓ		
		✗	?	✓
G 801	વિવિધ સાહિત્ય સ્વરૂપો સાંભળે છે, સમજે છે અને અભિવ્યક્ત કરે છે.			
G 813	ટુચકાઓ, કિસ્સાઓ, વાર્તાઓ જાતે બનાવી ક્રમશઃ રજૂ કરશે અને જૂથચર્ચા, પ્રશ્નોત્તરી સ્પર્ધામાં ભાગ લઈ રજૂઆત કરે છે.			
G 805	શિક્ષકની મદદથી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો આધુનિક ઈન્ફર્મેશન ટેક્નોલોજીની સમજ કેળવે છે.			
G 802	પરિચિત કે અપરિચિત પરિસ્થિતિમાં સંવાદ, ચર્ચા, વર્ણન, વિશ્લેષણ કરી પોતાના અભિપ્રાયો વ્યક્ત કરે છે.			
G 819	વ્યાવહારિક વ્યાકરણ જાણે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.			

તારીખ : ___ શિક્ષકની સહી ___

નોંધ

નોંધ

નોંધ

નોંધ

નોંધ

નોંધ